infoch 1991

INFOCH 1991
Grafická úprava Luděk Kubík
Obálka Lenka Nettlová
Sazba TYPOSTUDIO Lidové noviny
Hellichova 5, Praha 1 - Malá Strana, 118 01
tel. 53 45 51 - 9, linka 219 nebo 224

Milí přátelé,

konečně nám časové a technické možnosti dovolují obrátit se na Vás prostřednictvím Infochu a zase zahájit pravidelný kontakt a vzájemnou výměnu názorů. Na druhém setkání v únoru tohoto roku byl mezi námi i pan prezident V. Havel a další vzácní hosté jako např. paní Kazimíra Prunskiene. Bohužel se nám nepodařilo zachytit prezidentův improvizovaný projev v plném rozsahu - podařilo se nám však uchovat výzvu a poselství, které nám všem svěřil: a sice názor, že přichází doba, kdy s největší pravděpodobností bude Charty zapotřebí více, než v uplynulém období.

Zvlášť složitá je situace našich přátel na Slovensku, se kterými jsme se my mluvčí setkaly 1. května v Bratislavě. Necelé dvě desítky chartistů jsou rozptýleny a vystaveny těžkým tlakům. Jejich neúnavný a nenápadný zápas nám budiž příkladem v díle obnovy, jež bude vyžadovat větší trpělivost, víru a naději, než jsme si možná mnozí mysleli.

Protože se chceme vzájemně lépe poznat a soustřeďovat se více na venkovské poměry, zveme Vás všechny tímto do jediného „ústředí", které zatím díky Jiřímu Gruntorádovi máme: do knihovny samizdatových časopisů, novin, knížek a jiné produkce, jež se nachází v Podskalské ulici č. 19, v Praze 4 ve II. patře Obecního úřadu. Jde o „Libri prohibiti" neboli o unikátní sbírku ručně produkovaných knižních a jiných vzácností, které přitahují pozornost nejen našich krajanů, ale i znalců pozoruhodných bibliofilií.

V klidném a hezkém prostředí je možno si nejen zavzpomínat, ale zrekapitulovat minulost tak, abychom mohli začít jinak a nově, protože práce všeho druhu nekončí, ale teprve začíná. Protože není ještě zcela jasno, jak - a zda - dále, zařazujeme do tohoto čísla Infochu úvahu Ludvíka Vaculíka „Čeho je třeba" v naději, že nám v této souvislosti zase napíšete něco hezkého, tak jak tomu bylo již v rámci naší malé ankety. Že Vás o výsledcích našeho prvního pokusu o hlubší poznání - byť dělaným na dálku a způsobem veskrze nedokonalým - brzy seznámíme, snad nemusíme příliš zdůrazňovat.

Srdečně Vás zdraví Vaše mluvčí

Hana Ponická *Helena Klímová* *Alena Hromádková*

PODSTATNÝ VÝTAH Z ÚVODNÍHO SLOVA NA SHROMÁŽDĚNÍ SIGNATÁŘŮ CHARTY 77 9. ÚNORA 1991 V PRAZE

Činnost Charty v minulých letech vyplývala ze stálé péče několika desítek lidí. Lidí, co Chartou doslova žili, věnovali jí veškerý svůj čas, stále na ni mysleli. Nazval bych je dlouholetou duší Charty - která měla také velmi pracovité ruce.

Když dnes prohlížíte seznam dosavadních mluvčích Charty, zjistíte, že z osmatřiceti osob jich sotva deset žije bez mimořádného přetížení. Sotva o deseti se dá říci, že nemají povinností a odpovědnosti víc, než je člověku zdrávo. A těch deset - nás deset - je už bohužel za horizontem svých sil a schopností.

My samozřejmě nemůžeme říci Jiřímu Dienstbierovi nebo Janu Rumlovi - věnujte se méně té zahraniční nebo bezpečnostní politice a dejte zase trochu času Chartě. Mnozí hlavní aktivisté Charty na svých nových, chcete-li vysokých, místech přirozeně pokračují v plnění úkolů, které na sebe vzali už v samých počátcích Charty. Je to jeden z darů, jedna z obětí, které Charta společnosti přinesla. Nežila a nepracovala sama pro sebe.

Tady bych chtěl také oslovit naše signatáře v ústavních a jiných funkcích: Nezapomínejte na Chartu! Dost mne mrzí, když se mnou mluví náš ministr a používá formulací - „vy v Chartě". Myslím, že byste nejen neměli na Chartu zapomínat, ale že byste s ní měli počítat. Vždyť právě ona v naší společnosti ztělesňuje důsledný postoj proti husákovské normalizaci, nebo chcete-li, ten étos disentu, který je i Vaší osobní minulostí. Kdykoliv je tato hodnota - dnes mnohým nepohodlná - napadána a zpochybňována, i Vy jste napadáni.

Ale pokračujme v ohledávání situace Charty. Libuše Šilhánová, jedna z nejaktivnějších dřívejších mluvčích, říká, že je nutné povolat rezervy. Ano, ty v našich řadách jsou. Mezi signatáři, co se po léta drželi stranou - vždyť o Chartu bylo celkem dobře postaráno. Také mezi těmi, kteří dneska vedle svého počátečního nadšení mají už i zkušenosti. Nemluvím záměrně o rezervách mimo Chartu - to je námět složitější.

Jisté je, že okruh několika desítek lidí, nezatížených množstvím jiných povinností, ochotných s Chartou žít a myslet na ni, je nutný. Měl by to být okruh dost stabilních spolupracovníků, kteří budou mluvčím daného roku pomáhat. Někdy je popohánět, někdy je brzdit, v každém případě pomáhat. Takový okruh tu samozřejmě je - kolektiv mluvčích. Já si ale poněkud hereticky dovolím říci, že je to okruh nejen zúžený, ale také velmi proměnný, bez skutečné pracovní kontinuity.

Myslím, že je nutné mít vedle mluvčích daného roku ještě ustálený poradní orgán složený z lidí, kteří tuto činnost budou vykonávat soustavně. Kromě zbytku kolektivu mluvčích

zvát k pravidelným - zdůrazňuji pravidelným, na sebe navazujícím konzultativním poradám - několik signatářů, kteří sice nikdy mluvčími nebyli, ale na činnosti Charty se stále a dobře podílejí. Ostatní, neformální, přátelská a zároveň užitečná setkání by se měla odbývat v klubu - tím ovšem nechci náměty předbíhat.

K současnému postavení Charty patří i obecné názory na Chartu, jak jsou tradovány ve společnosti. Tato otázka má několik rovin, několik podob.

Patří sem určité zpochybňování nezávislých iniciativ a vyzvedání politických sil jasně profilovaných, podílejících se na politické moci. Úvahami, co je na této tendenci přirozeného a co umělého, se dnes asi nebudeme podrobněji zabývat. Ať už přitom mají či nemají hlavní slovo političtí činitelé usilující smazat rozdíl mezi loajálním chováním v minulém režimu a chováním, které připravovalo svržení tohoto režimu, jisté je, že různé námitky proti takzvaným vágním iniciativám společenské klima poznamenaly.

Za zcela záměrnou a cílevědomou můžeme považovat snahu o zpochybnění minulosti Charty. Ne snahu zbavit ji nějakých nekritických mýtů, ale poškodit její morální kredit. Vzorovým příkladem byla série článků otištěných v bulvárním poledníku Středočeský Expres. Takzvané „senzační odhalení" Expresu obsahovalo urážlivé, nesmyslné tvrzení, že Chartu 77 vlastně založila Státní bezpečnost a pak ji spolu s různými zahraničními tajnými službami řídila. Proto jsme vydali stručné prohlášení Charty, kde jsme mimo jiného řekli, že je na úvaze každého ze signatářů, zda chce či nechce Expres žalovat pro poškození naší pověsti.
Podstatnější než aféra vyvolaná Expresem je ovšem skutečná, nezkreslovaná minulost Charty. Patří do ní také možnost a nutnost zhodnotit přínos Charty pro společnost uplynulých let, zhodnotit ho objektivně, s použitím nezbytných pramenů.

K naší minulosti patří i otázka agentů Státní bezpečnosti nasazených na Chartu a jednotlivé chartisty. Byli - to je zcela přirozené. Žádné hnutí působící v podmínkách totalitního režimu se jim nemohlo vyhnout. Já bych se ovšem velice přimlouval, abychom tomuto námětu, jistě znepokojivému a vzrušujícímu, nevěnovali velkou pozornost, protože by to byla pozornost na úkor našeho hlavního poslání. Zároveň bych chtěl poprosit některého z kvalifikovaných signatářů, mám na mysli například Jana Rumla, aby nám řekl jak se na otázku bývalých agentů mezi signatáři dívá, a to jak z morálního, tak hlavně z praktického hlediska.

Jestliže máme bilancovat dnešní vztah veřejnosti k Chartě, můžeme konstatovat, že přátelská euforie z počátku minulého roku je už za námi. Nyní je Charta víc posuzována podle svého současného působení, než pro své minulé zásluhy. Vztah k Chartě do jisté míry odpovídá vztahu každého občana k výsledkům naší demokratické revoluce: do jaké míry splnila jeho představy a tužby, které s ní spojoval.

Dnes je ve veřejnosti hodně rozšířen názor, že se Charta ztotožnila s novými strukturami a že chartisté zaujali výnosná místa. Alespoň my sami bychom si měli uvědomit toto: řada signatářů sice zaujala vedoucí místa ve správě státu a má nadprůměrné až vysoké platy (domnívám se, že málokdo z nás by byl upřímně ochoten s nimi měnit), ale zároveň máme v Chartě nejméně desetkrát, spíš padesátkrát víc signatářů žijících pod příjmovým průměrem. Například z penze, odpovídající normalizačním, to jest pro chartisty značně sníženým možnostem výdělku. Ne náhodou jsme se rozhodli, že mimopražským signatářům, kteří o to požádají, Charta ze svých prostředků uhradí cestovní výdaje.

Proč se o tom zmiňuji? Vlastní sociální situace má nepochybně vliv na názory, na zaměření a stupeň radikalismu toho kterého z chartistů. Je otázka, zda tuto skutečnost dostatečně bereme na vědomí. Asi před dvěma týdny jsem například dostal dopis od brněnských signatářů, kteří se scházejí ve svém klubu chartistů: čtyři z pěti bodů projednaných na jejich minulé schůzce se týkají právě sociální problematiky. Nikoli vlastní, osobní, jsou však nesmiřitelní například v otázkách důchodů pro exponenty minulého režimu. Jsou radikálnější než je, myslím, obvyklé mezi pražskými signatáři, co se tak či onak podílejí na činnosti Charty. Tato otázka vyžaduje stálou pozornost a ohled, nemá-li dojít ke koncepčním odlišnostem mezi signatáři a jejich mluvčími, nebo k vytvoření nějakého radikálního křídla Charty.

S tím úzce souvisí vztah Charty k současné politické moci. To není otázka teoretická. S

odvoláním na hluboké tradice Charty bychom jí snadno vyřešili nebo stáhli z pořadu. Je to problém praktický. Charta bude společenstvím bez velkého vlivu, jestliže ji budou občané považovat za nekritického obhájce nebo podílníka současné moci.

To je však jen jedna stránka. V dopise, jímž se omlouvá za neúčast na tomto shromáždění, píše jeden signatář (mimochodem primátor čtvrtmiliónového města): „Měli bychom si přestat hrát na apolitickou organizaci a naopak poskytnout důslednou politickou podporu těm chartistům, kteří jsou ve vládních a jiných funkcích." Zase - nebylo by těžké tento názor odmítnout s tím, že zmíněný signatář nepochopil základní funkci a podobu Charty.

Oběma stanoviskům - jak onomu brněnskému, radikálnímu, tak tomu, které žádá politickou podporu signatářům ve funkcích - se však dá rozumět. Obě mají své oprávnění a svou logiku a obě musí být ve tváři Charty patrné. Musíme ne proklamativně, ale prakticky dávat najevo, že všechno nové, co u nás vzniklo - od listopadové demokratické revoluce přes svobodné volby až po ustanovující se demokratický systém - pokládáme také za vlastní dílo, do něhož jsme v minulých letech investovali své osobní úsilí, a že je se stejným úsilím budeme chránit, jestliže by mělo být ohroženo. Na druhé straně musí být z našich postojů patrno, že lidská práva jsu prvořadým, základním předmětem našeho zájmu. Ani takové nebezpečí, jako je hromadná chudoba, není jevem, kolem kterého bychom mohli chodit po špičkách. Přitom se dostaneme do oblasti politických otázek, různých stranických postojů a možná i do jistého vnitřního nesváru - ale nelze jinak. Pokud například stát či státní orgány nevšímavostí nebo ledabylou funkcí vystaví občany většímu strádání než je pro nezbytnou změnu hospodářského systému nutné, musí počítat s tím, že Charta vysloví své zřetelné odmítavé stanovisko. I kdyby v čele toho či onoho resortu stáli lidé, které máme rádi a s nimiž nás spojuje společná minulost.

O dnešní situaci by se dalo mluvit dlouze, jde však o to, aby se nám neztratil cíl, kvůli kterému jsme se sešli. Naším úkolem je zodpovědět otázku, zda naše společnost Chartu ještě potřebuje a zda je Charta schopna tuto společenskou potřebu splnit.

Kolektiv mluvčích se shodl na určité perspektivě. Bylo by však omezováním Vaší svrchovanosti, kdybychom tuto alternativu předložili jako jedinou z možných. Chci se proto také zmínit o alternativách ostatních, které jsme při vytváření vlastního stanoviska brali v úvahu.

Jednou z krajních možností je činnost Charty 77 ukončit. Prohlásit, že v podstatě splnila své poslání, pro které v roce 1977 vznikla, a že je na dějinách, aby její význam zhodnotily. Věříme, že ideový odkaz Charty nebude v obnovené demokratické společnosti zapomenut, a tak dále. Řečeno dvěma slovy: důstojné zakončení.

Ať jsme nebo nejsme stoupenci tohoto východiska, jisté klady mu upřít nemůžeme. Schopnost nebo umění odejít jsou vždy přijímány pozitivně. Jestliže jsme ovšem přesvědčeni, že Charta může společnosti ještě posloužit, odcházet bychom neměli. Pokud sami o budoucnosti Charty pochybujeme, bylo by ukončení lepším, poctivějším řešením. V dopisech signatářů, kteří se k perspektivám Charty vyjadřují, je toto řešení zastoupeno minimálně.

To byla jedna krajní možnost. Druhou krajní alternativou je otevření Charty novým signatářům. Prakticky byla registrace nových signatářů ukončena v listopadu 1989 a jde o to, zda se má takto uzavřená Charta znovu otevřít. Kdykoli jsme uvažovali o nových signatářích, věděli jsme samozřejmě, že by nemohli podepisovat základní prohlášení vydané v lednu 1977, ale museli by podepisovat prohlášení nové, odpovídající dnešní situaci tak, jako základní prohlášení Charty odpovídalo situaci tehdejší. Základní principy Charty by musely být specifikovány pro současnost. Úvaha o vytvoření nové Charty - např. Charty 91 - se objevovala jen okrajově. Jednak proto, že něco podobného a nám naprosto cizího (mohl bych také říci ukradeného) už tady v loňském roce existovalo, jednak proto, že na výchozích zásadách Charty 77, jimiž jsme se řídili po třináct let, opravdu není co měnit.

Možná, že u někoho z nás hraje svou úlohu pýcha nebo řekněme nechuť dělit se o označení „chartista" s někým, kdo přichází po hodině dvanácté. Tuto stránku věci, i když je zcela pochopitelná, bychom asi měli potlačit. Závažnější je obava, že by se nám do Charty nahrnuli vedle lidí poctivých také tisíce konjunkturalistů. Není však právě konjunkturalistům jas-

né, že Charta po listopadu už opravdu není a nebude nejvhodnějším nástupištěm k politické kariéře?

Argumentem pro otevření Charty by mohla být skutečnost, že je nás málo. Přibližně jeden chartista na deset tisíc občanů. Navíc nerovnoměrně rozložených. Zda je to málo nebo dost, záleží na úkolech, které si stanovíme - a také, samozřejmě, na aktivitě toho půldruhého tisíce dnešních signatářů žijících v republice.

Důvody pro ponechání Charty v rozsahu, jakého dosáhla v listopadu 1989, a pro otevření Charty novým signatářům jsou asi stejně četné a stejně dobré. Jsou tu ale hlediska, co se nedají přehlédnout. Jestliže budeme zakládat kluby nejen pro signatáře, ale také pro lidi, kterým je Charta blízká,můžeme očekávat, že někteří čilí, dobří a iniciativní účastníci klubového života budou časem žehrat na diskriminaci: proč se nemohou stát signatáři, když pro šíření chartovních zásad dělají mnohem víc než jiní, registrovaní? Takže se nám tenhle problém vrátí jaksi okny, a začneme uvažovat nanovo.

Druhým hlediskem, prostým veškeré spekulace, je věčně platný biologický zákon: organismus, který se neobnovuje, zaniká. Neobnovovaná Charta vyhyne. Představte si, že někdy v polovině jedenadvacátého století jeden z našich dnešních nejmladších, třeba Miloš Král, který teď vykonává vojenskou základní službu, bude někde ve škole nebo v televizi vzpomínat na Chartu. Přitom bude na prstech třesoucí se ruky vypočítávat, že živých chartistů je ještě asi pět - a těm klukům nebo posluchačům bude stejně pro smích, jako nám kdysi byli bojovníci od Piavy. Ona i taková současná, jen deset let stará britská televizní inscenace dokáže udělat své. Chci proto upozornit, že tenhle problém sice nemusíme řešit dnes, ale že dříve nebo později ho řešit budeme.

To byly dvě krajní alternativy, které jsme brali v úvahu. Kolektiv mluvčích se nakonec rozhodl doporučit alternativu třetí, takovou střední cestu. Nikoli z oportunismu nebo ze záliby v kompromisech, ale proto, že se nám zdála nejvhodnější.

Takže Charta s dnešním stavem signatářů by pokračovala ve své činnosti a zároveň by její signatáři vytvářeli kluby Charty v místech, kde žijí a působí. V klubech by se kromě signatářů scházeli také lidé, kterým je Charta pro své zásady a pro svou dosavadní činnost blízká, aby zde hovořili o věcech veřejných, které lidi zajímají, ať už se týkají záležitostí celostátních nebo místních.

Je samozřejmé a vyplývá to z podstaty našeho společenství, že kluby mají být samosprávné, nikoli řízené z centra. Zmíněné centrum, tedy mluvčí Charty, dávají klubům do vínku jen jedinou směrnici: aby působily v duchu Charty.

Očekáváme, že v těchto klubech - tak jako v Chartě samé -budou stranická stanoviska odkládána v šatně a že se zde budou setkávat lidé různých politických přesvědčení, aby se navzájem lépe pochopili a společně dospěli k plodné občanské spolupráci.

Očekáváme rovněž, že v přípravě dokumentů Charty - dokumentů dlouhodobější povahy, nikoli při aktuálních prohlášeních - budou kluby mluvčím pomáhat. Alespoň tím, že danou problematiku projednají a shrnou názor klubu. A mluvčí samozřejmě uvítají iniciativu klubů k zásadním otázkám, které zůstávají stranou pozornosti.

Kluby by patrně neměly vydávat vlastní prohlášení, dokumenty určené veřejnosti. Tuto základní formu, jíž se Charta obrací k institucím a veřejnosti, ponechme Chartě jako celku.

Kluby by si měly včas promyslet svůj postoj k občanům, kteří se na ně budou obracet ve snaze obhájit svá individuální práva. Přijímat nebo odmítat? Rozhodující by měl být počet lidí schopných a obětavých, s nimiž by mohl klub pro tuto náročnou činnost počítat.

Kluby Charty nejsou nápadem kolektivu mluvčích, ale iniciativou, která vznikla v Olomouci a Brně. Pokud se tato iniciativa ujme, budou zakládány i na jiných místech.

Milí přátelé, na závěr bych chtěl zdůraznit, že Charta 77 je věčná. Klade si cíle, o které je nutno stále usilovat a jichž nikdy nebude dosaženo. Také lidé, co ji tvoří, jsou svým způsobem věční. Někdy jsou nazýváni idealisty, někdy biblicky označováni za sůl země, jiní nám prostě říkají blázni. V každém z těchto označení je kus pravdy, nejen včera, ale i dnes.

Ať už tu Charta za pár let bude či nebude, vždy znovu se začnou seskupovat lidé, pro

které osobní nezávislost je víc než účast na politické moci, lidská solidarita víc než zápas a člověk trpící hodnější zřetele než jeho silný a úspěšný bratr. Vždycky se budou vzájemně hledat a nalézat a sdružovat lidé, co dávají přednost působení v občanských iniciativách před účastí v politických stranách.

A tak není příliš podstatné, zda se Charta udrží nebo zanikne, zda bude rozkvétat nebo zkomírat. Není ovšem bez významu, zda věčné, nezničitelné úsilí altruistů a jiných bláznů bude moci bezprostředně navázat na existenci, zásady a zkušenosti Charty nebo bude vyrůstat z vlastních, hledajících počátků.

Snad by se každý z nás nejprve měl zeptat sám sebe, jestli je ochoten a jestli je schopen pracovat i v „Chartě druhého dne". Teprve z vlastního rozhodnutí, z takto obnoveného závazku, by mělo vyplynout naše společné rozhodnutí.

Ludvík Vaculík

ČEHO JE TŘEBA

Věci mají nepřemožitelnou symboliku a události obsahují znamení, jichž má člověk poslechnout, jestliže mu logické důvody nestačí. Na výročním setkání signatářů Charty 77 jsem šel rozhodnut, ale pro mnohé tam vypadala záležitost nerozhodně, a těm právě by byla měla pomoci symbolika a znamení. Sešli jsme se v sále, kde se konávaly sjezdy komunistické strany, naši bezpečnost zajišťovala Nová bezpečnost. Tomu je možno se usmát, vytknout se tomu nedá nic: když po čtyřiceti letech je konečně všechno, jak má být, pochvalme si to a jděme domů.

Čeho je dnes takového třeba, aby u toho bylo třeba Charty 77? Měl jsem na to názor, ale neřekl jsem ho na začátku, abych předčasně neovlivnil ostatní, ani na konci, protože to už jsem tam nebyl. Druhého dne jsem se dočetl, že rozhodnutí o dalším účelu Charty bylo odloženo o rok; a to je další znamení.

Vlastně mě mile překvapilo, kolik lidí vyslovilo názor, že toto společenství má prohlásit svou činnost za dovršenu a rozejít se. Pádné podpůrné důvody pro to však řekli nechtěně i mnozí z těch, kdo byli pro pokračování. Tak jeden muž žádal, abychom bojovali proti zdražování. Mladá žena tlumočila do sálu otázku pracujících z ČKD v Hořovicích: zda je pravda, že ministr Dienstbier byl kdysi dopisovatelem Rudého práva a předseda Čalfa, že byl komunistou. Napadlo mi při tom, že jsme nikdy nevěděli, jací lidé také s Chartou neprojeveně jdou, nebo že časem proděravěla. A připadalo mi to, jako když se do studny dostane okolní povrchová voda.

Charta bylo společenství lidí, kteří se lišili názorem snad na každou věc praktického jednání, ale nad ten rozdíl kladli ochotu k ústupkům až po dohodu. Ty lidi vybral vlastně jejich nepřítel. Byli si podobni víc čímsi v povaze než v názorech. Kde došlo k selhání, bylo to selhání povahy, nikoli názorů. Nebezpečí minulo, nemá proto smyslu přijímat další lidi: kdo by je třídil? Toto chápali všichni, kdo o tom promluvili; ale nechtějí někteří prostě jen být u vítězství sami?

Signatáři prvních let Charty 77 se tehdy rozhodli k postoji a jednání běžně nepřijatelnému, jaké se nedalo od každého čekat. Příští úkol téhož významu měli by tedy zas hledat v oblasti neběžného a riskantního, vždyť na běžné máme dnes obyčejné organizace. Charta 77 registrovaná chartistickým ministerstvem vnitra bude už jen Svazem protifašistických bojovní-

ků po porážce fašismu. Čekal jsem, zda to někdo poví, a rozhodl se nepovědět to: proč lidem, kteří se za nebezpečí obětovali dennímu provozu Charty víc než já, brát radost z normální spolkové práce bez nebezpečí?

Pádným důvodem k ukončení bylo pro mně i to, co někteří uváděli jako důvod k pokračování: že je škoda rozpustit Chartu, když vývoj potvrdil její pravdu a když u veřejnosti nabyla takové autority. Myslím naopak, že co uznávají všichni, u toho není třeba dál držet stráž, nemá-li to být jen ozdobná stráž sokolská či svazácká, jejíž autorita půjde rychle dolů. A když i prezident republiky Václav Havel doporučil, abychom si Chartu 77 zachovali jako zálohu pro případ, že přijdou horší časy, pochopil jsem ho, myslím. Ale byla to už řeč o pretoriánství: gardové věrnosti. Čemuž přiznávám smysl, oprávnění i čest, ale nemůžu se k tomu přiznat sám.

Co chceš a nač jsi, říkal jsem si odcházeje před koncem. - Přemýšlívám zas jako před lety pětačtyřiceti, „jen těžší lopatou" o čemsi. O společenství lidí, lidí s funkcemi nebo bez nich a s majetkem či bez něho, kteří by uměli odborně všestranně poznávat a posuzovat poměry a dokázali se rozhodnout, čeho je třeba. Nacházeli si k tomu správné lidi a s jejich pomocí pronikali na místa, odkud se na události dá působit. A s nutným ohledem na zákony a v krajním případě i s využitím demokracie většiny by bez nároků na známost, reklamu a odměnu obraceli veletunovou váhu lidu napříč politikou a trhem lepším nebo alespoň neškodným směrem. To není práce prodnešní parlamenty sestrojované tak, aby oprávnily přirozenou tendenci lidu k životu a chování, jež jistě vede ke zkáze všeho na světě.

Jiří Gruntorád

INFORMACE O LIBRI PROHIBITI A POZVÁNÍ K NÁVŠTĚVĚ

Minulost

Idea knihovny, ve které by byly soustředěny samizdatové a exilové publikace, není nikterak nová. Uvažovalo se o ní již v sedmdesátých letech, tehdy se však pro stálý tlak a represe realizovat nedala. Knihy se půjčovaly jen mezi přáteli, vždy s rizikem soudního postihu za pobuřování či podvracení republiky.

Po 17. listopadu 1989 se situace změnila. V té době také vznikl konkrétní projekt - zřídit *Libri Prohibiti* - nezávislou knihovnu a čítárnu. Realizace narážela na řadu obtíží - ať už s hledáním vhodného a laciného podnájmu, nebo s nedostatkem finančních prostředků vůbec. Po neúspěšném jednání s ONV Prahy 1 se za pomoci NVP podařilo získat místnost v prostorách dnešního Obvodního úřadu Praha-západ. Problém technického vybavení vyřešila Nadace Charty 77 zapůjčením osobního počítače a kopírovacího zařízení, zároveň přispěla peněžním darem (20 000 Kčs), který umožnil vybavit knihovnu nejnutnějším nábytkem a regály. V pondělí 22. října 1990 tak mohla být *Libri Prohibiti* - nezávislá knihovna a čítárna - slavnostně otevřena.

Přítomnost

Libri Prohibiti - nezávislá knihovna a čítárna - je veřejnosti otevřena denně od pondělí do čtvrtka, vždy od 13^{00} do 17^{00} hodin. Fondy knihovny jsou návštěvníkům přístupny převážně prezenčně, domů se knihy a časopisy půjčují jen ve výjimečných případech a jen tehdy, jsou-li od nich ve sbírce duplikáty. Potřebné články i celé publikace si však zájemci mohou nechat na místě okopírovat, v menším rozsahu na počkání.

Ve fondu knihovny bylo v polovině roku 1991 na 1 500 exilových a přes 2 000 samizdatových publikací, často unikáních exemplářů, dílčí bibliografické práce o samizdatové a exilové literatuře a rozsáhlá sbírka periodik naší i zahraniční produkce.

Provoz knihovny je hrazen ze soukromých prostředků - darů čtenářů a příznivců knihovny, které však nepostačují krýt ani základní výdaje. Sponzora dosud knihovna hledá.

Budoucnost

Částečné řešení spatřujeme v založení *Společnosti Libri Prohibiti*, která by měla sdružovat bývalé samizdatové a exilové vydavatele, publicisty a přátele knihovny. Předpokládáme, že část výdajů nutných k provozu knihovny pak bude možné hradit z členských příspěvků. *Společnost* již byla zaregistrována u ministerstva vnitra České republiky.

Rádi bychom rozšířili hodiny pro veřejnost, chceme též zřídit oddělení zvukového a filmového samizdatu, v prostorách čítárny chystáme malou expozici samizdatové techniky. Nadále hodláme rozšiřovat knihovní fond. Máte-li doma dnes už zdánlivě bezcenné strojopisné knihy, stará čísla exilových časopisů či už nefunkční cyklostyl, nabídněte nám je. V knihovně o ně bude dobře postaráno.

VÝBĚR Z DOPISŮ SIGNATÁŘŮ CHARTY 77 TÝKAJÍCÍCH SE DALŠÍ ČINNOSTI A EXISTENCE CHARTY

I. ÚVAHY O EXISTENCI CHARTY 77

„Vidíme zhruba tři varianty, které by mohly Chartě 77 umožnit, aby si zachovala svůj morální kredit, který však již začíná před veřejností ztrácet."

1) období práce Charty 77 *uzavřít*, označit za ukončené vzhledem ke změně podmínek a občas se pietně sejít. V současné době je v každém místě dostatek jiných politických platforem (HOS, KAN, OR, ČsSD, KPV, ...), které chtějí v činnosti Charty 77 pokračovat a případným zájemcům umožnit se v nich aktivizovat. Navíc bez případného oživení no vými signatáři se mohou stávající stát v očích veřejnosti pouhými sentimentálními rebely, vzpomínající na léta protikomunistického odboje... Pro uzavření hovoří i neuspokojivá účast samotných signatářů...

2) vytvořit novou, dejme tomu Chartu II (na názvu teď nezáleží), která by vznikla na principech Charty 77, ale u které je pravděpodobnost, že lidé pro své časové a pracovní vytížení svými státními funkcemi by do ní již nevstoupili a tím by se zároveň odbourala jak jistá lákavost k známostem, k nimž lze členstvím dospět, tak i závislost na vládních kruzích (viz bod 3). Signatáři Charty 77 by měli možnost tuto Chartu II signovat (nebo nesignovat) jako první, čímž by ona, mnohými vyžadovaná elitnost, zůstala jaksi zachována.

3) otevřít Chartu 77 novým signatářům, jinak dojde k postupnému odumření práce Charty 77. Nebezpečným faktem je totiž skutečnost, že přátelské i rodinné vztahy váží jednotlivé signatáře k našim současným státnickým a politickým představitelům natolik, že každá případná kritika jejich práce bude touto vazbou negativně ovlivněna. Případnému zabránění profanování funkce Charty 77 při přijímání nových členů, kteří by si svoji činnost mohli představovat jenom jako odrazový můstek k lepšímu místu, by mohla být garance dvou chartistů při přijímání dalšího mezi signatáře (a tím by se zabránilo vlivu negativních elementů), ovšem je nutno nabídnout potom plnohodnotné členství.

Snad by mohla současné problémy *pomoci vyřešit anketa*, ke které by se písemnou formou (byť jenom zatržením navrhovaných variant) měli vyjádřit všichni signatáři Charty 77 a pokud byste k tomu vyzývacímu dopisu přiložili i adresy signatářů Charty 77 z té které oblasti (zde např. Severní Čechy), mohli bychom se i my mezi sebou snadněji dohodnout, snadněji hledat vyhovující řešení, než tomu bylo na otevřené tribuně Paláce kultury.

To je tedy společný závěr a ještě jednou opakujeme, že by bylo pro všechny možná skutečně lepší Chartu symbolicky pohřbít a hlavně se vyvarovat toho, aby její signatáři byli vydáváni za něco podobného, jako se za uplynulého režimu vydávali předváleční členové KSČ.

Drápal, Lála - Louny

Shoda představitelů mluvčích s „pěšáky" Charty je potěšitelná. Už před delší dobou kolektiv mluvčích Charty 77 rozhodl anketu realizovat. Částečně platný obraz o názorech signatářů o další existenci Charty 77 můžeme zatím orientačně a zevrubně dedukovat z došlých dopisů: z těch, kteří se vyjádřili, bylo pro 89.1%, zbytek proti.

Charta ztratila smysl své existence

„Sama bych se přimlouvala za rozpuštění Charty, protože si myslím, že Charta byla ve své historické době velmi nutná a jak se ukázalo, vlastně nejdůslednější opozice proti komunismu, ale dnes, aby ji podepisovali další signatáři, s tím nemohu souhlasit.

Marta Pecharová, Benátky nad Jizerou"

„Již na onom březnovém setkání padl návrh, ktrerý je i nyní předkládán k úvaze, aby se vnitřní život Charty oživil a zároveň decentralizoval vytvářením místních kmenů. Z pozice

venkovana a také profesionálního pracovníka aparátu OF se domnívám, že v dnešních společenských podmínkách nemá tato myšlenka naději na úspěch. Charta byla a zůstane jedinečným uskupením, pochopitelným a smysluplným jedině v podmínkách totalitního režimu. S pádem tohoto režimu se smysl Charty končí.

Nepovažuji za vhodné vydávat jakékoliv nové a obnovené prohlášení, na jehož základě by se Charta otevřela všem. Signatáři Charty by se mohli čas od času sejít a zavzpomínat na staré časy. Jinak by ovšem měli být činní ve veřejném životě a vnášet do něj nepostradatelný étos lidského chování - étos, s nímž Charta vznikla a nikdy neopustila"

Dr. Aleš Valenta, Chlumec nad Cidlinou

Je Charta schopna regenerace a udržení svého vysokého kreditu?

„Dlouho jsem uvažoval nad tím, jestli mám tento dopis vůbec psát. Rozhodl jsem se až po únorovém setkání signatářů Charty. Byl jsem nemile překvapen názorovými rozdíly. Základním posláním Charty by měla vždy zůstat obrana lidských práv a spravedlnosti. Charta vždy představovala určité svědomí národa a jeho touhu po očištění společnosti. Po mnoha létech a obětech jsme se toho dočkali a najednou nevíme, kudy dál. Tak se bojíme, abychom nebyli krutí a nespravedliví, že nakonec neuděláme nic ani těm, kteří si už jednou to potrestání zaslouží. StB a jejich udavači jsou stále v pohodlí a bezpečí. Klidně organizují a vyhrožují, protože vědí, že jsme natolik demokratičtí (nebo hloupí), že jim vše projde..."

MUDr. Jiří Hassa, Semily

„Toužíme, aby Charta nějak žila dál, ale je nebezpečí, že to bude přežívání degenerované. Příkladem toho je KAN a HOS. KAN byli nestraníci, kteří KSČ chtěli podporovat v reformním pohybu. Dnes jsou to pažraví antikomunisté podobně jako HOS... Nestalo by se něco podobného i se vzkříšenou Chartou?...

I teď by bylo třeba přečasto chartisticky promluvit. Jenže svoboda na nás zapůsobila jako "když střílí do vrabců„. Dá nás něco jiného než nesvoboda dohromady?"

Josef Vydrář, Tachov

„Charta 77 si získala v podmínkách totalitního systému značný morální kredit. Dle mého pocitu je tento kredit velice a jasně svázán s konkrétními lidmi a jejich časem. Nemám tím na mysli samozřejmě jen známá jména jako Havel. Tento kredit Charty 77 není přenosný, není štafetovým kolíkem ani praporem, který by se mohl předávat.

Změny ve společnosti přinesly i velkou změnu života Charty. Její morální kredit se proměnil ve společenský vliv na každodenní politiku. Její směřování dovnitř k posilování osobně mravních závazků jednotlivce dostalo nový rozměr: působit vně.

Valná část "první„ řady Charty je svázána s novou politickou mocí. Charta 77 tím již nestojí mino politickou moc, ale naopak "elita„ Charty tvoří základní jádro nové politické moci. V tomto novém rozložení vidím jako nesnadný úkol udržet si onu pozici morálního i duchovního odstupu od politické moci a to ještě na patřičné úrovni. Jednak chartisté mají mezi sebou určité pouto. Sám cítím svůj jiný vztah k poslancům Lisovi, Bendovi, Uhlovi apod. I když mě některé postoje jejich překvapí, k nim prostě patřím. Za druhé, v každém národě je počet elity konečný, po elitě Charty 77 je ve vlastním seskupení volno a laťka je dosti vysoko.

Charta 77 se ovšem nemůže uzavřít. Bylo by tím porušeno její základní krédo. Co tedy dál? Já cítím, že je čas vytvořit nové společenství zastánců lidských práv a *Chartu 77 ponechat historii. Je to citově bolestivé i po praktické stránce ošidné.* S Chartou 77 je svázáno mnoho.

Noví lidé budou jiní a jsou jiní. Tuto zkušenost si uvědomují v OF. A dají i společenství zastánců lidských práv novou dimenzi, neříkám horší nebo lepší, ale určitě jinou.

Charta 77 jako jedno z mála seskupení si podržela svou pozici z doby před 17 listopadem, ba co více, nebojí se říci, její kredit se stal až jakousi legitimací. Zatím nebyl tento kredit zneužit anebo pramálo. Proto mám stále silný pocit sounáležitosti s ostatními chartisty do té míry, že přijímám bez výhrad vnitřní spoluodpovědnost za dnešní působení Charty 77 ve spo-

lečnosti. Velice rád bych tedy viděl jasnou čáru, z které odstartuje nové uskupení zastánců lidských práv v novém čase a v novém prostoru společnosti."

František Čejka, Liberec

Většina pisatelů se přiklání k názoru, že Charta 77 ještě svou úlohu zdaleka nedohrála, že naopak je a má zůstat garantem společenské morálky, strážcem etiky politického života, bojovníkem za spravedlnost, nekompromisním kritikem chyb, kterých se dopouštějí naši státní představitelé, že má být v záloze jako "poslední instance„. (Touto formulací signatář M. Zlesák v dopise z 2.2. nevědomě předjal myšlenku pana presidenta V. Havla.)

Charta - poslední instance?

Přestože od 17. listopadu 1989 se v naší společnosti mnohé v oblasti problematiky lidských práv změnilo, je velké množství našich spoluobčanů, kteří jsou přesvědčeni o opaku, mnohdy ne zcela bezdůvodně. Mnozí jsou viditelně kráceni na svých právech nejen různými byrokraty na všech stupních... Z těchto a mnoha a mnoha dalších důvodů navrhuji, aby se nadále stala Charta 77 něčím ve smyslu "poslední instance„, aby se na ni ve svém regionu (ale samozřejmě i celorepublikově) mohl obrátit každý, kdo se cítí zkráceným ve svých právech a vyčerpal již všechny možnosti, které by tuto skutečnost mohly napravit. Jinými slovy jde o to, aby občan věděl, že ve svém mnohdy beznadějném boji na poli lidských práv rozhodně nezůstane osamoceným vyděděncem společnosti, jakým byla po celých dlouhých 13 let i Charta 77."

Martin Zlesák, Pardubice

Charta má rozsvítit zelenou všemu positivnímu ve společnosti

„Na Chartě mi záleží víc než na čem jiném v té planetě proudů, vlivů a bezohledných aspirací. Rychle se blíží čas, kdy by Charta měla sehrát roli nejen morální kotvy, ale iniciátora racionality a společenské (tj. té úplně základní a určující) odpovědnosti daných proudů a rozkročených individualit.

Jistě víš, že jsem jednoznačně odmítl vstoupit do profesionální politiky, nezbytně (při přijatých pravidlech hry) přetížené přemírou individuálních aspirací, ctižádostí a tahanic o podíl na moci. Obchází mne hrůza, když odhaduji, jaké procento času a intelektuální potence prosakuje tímhle směrem, a jak málo jí zbývá na nutnou, společensky nezbytnou činnost. V Chartě bychom měli brzy začít solidně předvídat hořké plody toho nepatřičného a většinou lidí nechtěného dění, a s předstihem začít chystat nejen záchranné sítě, ale také alternativu, která bude blíž představám a oprávněným požadavkům plodných a slušných lidí.

Těch, které ta přemíra ostrých loktů, vysunutých ramen a chtivé drzosti zahnala do kouta a naplnila pocitem marnosti a znechucení. Kdo jiný by měl rozsvítit zelenou tomu pozitivnímu ve společnosti, když ne Charta? - A to je práce, u které chci být. Ne ve fasádě, ale někde v užitečném řetězu."

ing. Jiří Hanzelka, Praha

Existence Charty je nutná

„Já sám jsem toho názoru, že existence Charty je nadále nutná. Sám se přesvědčuji, že řada lidí je nevinně postižena ještě z dob hrůzovlády KSČ. Tito lidé mne navštěvují a žádají ode mne jako chartisty pomoc. Vážná je situace i ve vazbách, kde je spousta obviněných, kteří se marně dožadují svých práv. Kteří jsou i zbytečně ve vazbě. Jsem přesvědčen, že by mohli být souzeni na svobodě. Jsem přesvědčen, že je stále dost nespravedlnosti, aby Charta 77 nadále existovala."

Stanislav Pitaš, Česká Skalice

Charta jako garant života v lásce a pravdě proti konzumnímu způsobu života

„S povděkem jsem přijal pozvánku na setkání signatářů Charty 77, neboť jsem nemile

nesl, že se Charta 77 během roku 1990 *nikterak neprojevila a úplně vymizela* ze společenského života. A přitom existuje tolik nevyřešených otázek a problémů, které s sebou přinášejí společenské změny v naší společnosti, a které přímo volají po zhodnocení z etického hlediska. Tímto se u nás systematicky žádná občanská iniciativa nezabývá. Napadá mne mnoho problémů, jako posilování role jednotlivce a jeho zodpovědnosti vůči společnosti, uspokojování životní úrovně proti zájmům přírody, vztah mezi životem v lásce a pravdě a soutěživým až dravým způsobem života, který s sebou může přinést tržní hospodářství."

Miroslav Nývlt, Hostinné

Více informovanosti, kontaktů a péče o kulturu

„K programu setkání bych rád dodal: je nutná větší informovanost signatářů, kteří většinou zůstávají odkázáni pouze na hromadné sdělovací prostředky a svůj úsudek. Je nutná větší pružnost v kontaktu mluvčí - signatáři, a je smutné, že k němu dochází pouze při příležitosti setkání signatářů. Je opravdu zřejmě nutné do práce Charty vnést určitý pořádek (např. místní kluby, pravidelné informování signatářů o přijatých dokumentech apod.).

Je nutné, aby Charta stála za jedním z nejdůležitějších lidských práv a to je právo na kulturu - je nutné upozornit vládní orgány na nezbytnost ekonomiku řídit tak, aby každý občan měl právo na kulturní sebevzdělávání bez omezení.

Je nebezpečí, že v době ekonomické reformy jednoduše lidé nebudou mít na to, aby mohli navštěvovat kulturní akce, mohli si kupovat knihy apod. To je předpoklad kulturních a slušných vztahů mezi lidmi, to je předpoklad vybudování společnosti, kde bude mít přednost etika před politikou, zásadní postoje před postoji účelovými a kde může zvítězit lidskost nad sobectvím, bezohledností a hrabivostí. Všichni jsme si přáli vymanit kulturu z omezení totalitní moci a nyní, když se toto splnilo, by měla být omezena mocí peněz? Pokud nebude kultura bez omezení přístupna všem stejně, nebude z naší společnosti společnost, která by mohla být na sebe hrdá, nýbrž banda primitvních barbarů. Myslím, že jedním ze základních úkolů Charty je nutnost upozornit na tento stav kompetentní osoby a působit na ně v tom smyslu."

Ivo Dočkal, Olomouc

Charta - nezávislý strážce vyšších principů

„Charta by měla vydat nové prohlášení, ve kterém by se odrážel přesun těžiště směrem k oblasti společenských vztahů, politické kultury, tolerance, mravnosti, nadřazenosti etiky nad politikou atd. Příští působení Charty musí být nezávislé na státních institucích a politických stranách a hnutích.

Nemyslím si, že by se měly vytvořit nějaké kluby signatářů..., ale je třeba zaujímat stanoviska k určitým skutečnostem, které jsou v rozporu s ústavou, etikou, politickou kulturou apod."

František Tesař, Dolní Obrouč

Třeba dát spravedlnosti zadost

„Prosím o zpracování paragrafovaného znění zákona o „kolaborantské dani" pro všechny nomenklaturní kádry bývalého režimu. Není přece možné, aby odškodnění pro oběti totality financovali poctiví občané."

dr. Milan Kopřiva, Brno-Lesná

„Valorizace starobních důchodů je nepřiměřeně nízká k výšce důchodů, přiznaných pro prosté lidi totalitního režimu. Je známo, že tzv. osobní důchody prominentů Husákova režimu byly sníženy na 3.800 Kčs, bez ohledu na to, že mají nahrabaný majetek, ze kterého by mohli žít až do smrti. Není mně známo, zda byly odbourány Jakešovy přídavky zasloužilým milicionářům a členům KSČ a bývalým politrukům armády, kteří odcházeli do důchodu v 55 létech s třítisícovými důchody. Není to spravedlivé vůči občanům, kteří do šedesáti let praco-

vali a husákovským režimem byl jim přiznán např. důchod 12OO-17OO Kčs. Státní orgány musí provádět spravedlivou sociální politiku a odbourat výsady bývalým nomenklaturním kádrům...

Charta by měla být korigujícím a kritickým činitelem vůči státním institucím a stranám v oblasti spravedlnosti, práva a morálky."

Jaroslav Svoboda, Jihlava

„Nejsem pro otevření Charty 77 všem občanům. Do Legií se také nevstupovalo po 28. říjnu, i když mezi Chartou a Legiemi rovnítko nelze dát. Legionáři dostávali za službu v Legiích v nejhorším případě trafiku - ty se teď draží - Chartě 77 nechte její historické místo."

Jan Pražma, Český Krumlov

„K otázce, má-li být Charta zpřístupněna novým členům se stavím spíš záporně. Chartu podepsalo mizivé množství čs. občanů a sice těch, kteří nejen souhlasili s jejími zásadami, ale hlavně našli v sobě dost odvahy a statečnosti, aby se vystavili zlobě a pronásledování tehdejšího režimu, jež za to následovalo.

Poněvadž tato okolnost dnes odpadá, je nutno počítat s počtem zájemců motivovaných pouhým oportunismem, což jistě není v zájmu původní Charty 77..."

dr. Stanislav Štěrba, Vídeň

„Souhlasím, aby byly rozšířeny řady signatářů, protože se tím rozšíří možnost mnoha lidí, kteří nikdy nevstoupí do politických stran; a aktivně se podílet na politických a společenských a kulturních změnách v našem státě.

U nás na venkově je mnoho občanů, kteří mají nedůvěru k organizacím politických stran a velmi jim chybí účast na současných změnách a možnost veřejně projevit své názory. To by jim Charta 77 mohla umožnit."

Silvestra a Jan Chňapkovi
Osravčín, okr. Domažlice

„Charta by měla zůstat tím, čím byla a jak je světově pojímána. Do jiné oblasti než lidská práva není žádoucí ji posunout, a oprávněně budí podezření, že přechází k politické aktivitě.

Decentralizace do klubů sdružení, oblastí se zdá nutná, aby právě z nich zazněly zřetelné a silné kritické hlasy k těm "důstojníkům Charty 77„ ve vysokých funkcích, kam je Charta vynesla, kteří zapomněli na "pěšáky„ a právě v politické oblasti se chovají často politicky nekulturně a svolání pléna vzbuzuje podezření, že opět potřebují "pěchotu„. Proto ten požadavek o rozšíření Charty zřejmě o ty, kteří přežívali režim v pohodě a třeba i ve spolupráci."

ing. Alois Vyroubal, Brno

II. KLUBY PŘÁTEL CHARTY 77, STYK S VEŘEJNOSTÍ A RŮZNÉ

„Dne 9.2.1991 jsem se na setkání signatářů Charty 77 písemně vyjádřil pro vytváření místních klubů signatářů. Ještě před setkáním v PAKULTU jsem si myslel, že je to dobrý nápad. Od poloviny setkání, po tom, co jsem odevzdal své vyjádření, jsem však měl stále větší pocit, že jsem jednal ukvapeně a že jsem se zmýlil. S odstupem několika dní jsem nabyl jistoty.

Kluby Charty 77 by se totiž staly jen jakousi zastřešující hlavičkou pro skupiny signatářů podobných názorů a mám velké obavy, že místo konstruktivní domluvy by nastal boj politických klubů, jednoho proti druhému. Duch kritického porozumění by se tím z Charty 77 vytra-

til stejným způsobem, jaký jsme mohli vidět na našem stkání. Obávám se, že většina signatářů podlehla současné politické náladě a politikaření a nejsou schopni dostát úkolům, které od Charty 77 očekává veřejnost (pokud ta vůbec od Charty něco očekává) a koneckonců i my všichni. Tím myslím působení v oblasti občanských vztahů, politické kultury, tolerance a nadřazení etiky nad politikou. Při radikalizaci postojů jednotlivých signatářů si nedovedu představit, jak by se mohli všichni najednou dohodnout na smysluplném dokumentu, nemluvě o dalším rozšíření počtu signatářů, z nichž mnozí by jistě brali své působení v nové rozšířené Chartě jen jako přestupnou stanici k vysokým státním funkcím. Místo inovované Charty by se vytvořilo jenom další OF.

Přese všechno se domnívám, že je nutné se ještě alespoň nějaký čas pokoušet vytvořit z Charty 77 hnutí, které bychom z ní všichni chtěli mít a které jsme se domnívali, že máme. Domnívám se, že autoritou pro ostatní signatáře jsou ti, kteří podepsali Chartu 77 v prvním sledu a že ti by měli mít spolu s kolektivem mluvčích přednostní právo v určování dalšího směru vývoje, které se domnívám by bylo akceptováno i ostatními signatáři. Pokud chce však Charta 77 být nezávislá, musí být z tohoto okruhu bohužel vyloučeni ti, kteří v minulosti určovali tvář Charty. Tím myslím ty, kteří jsou v současnosti ve státních funkcích! Domnívám se, že ono "vyloučení„ by se nemuselo týkat poslanců parlamentů.

Příprava dokumentů by měla vycházet především z toho okruhu, což neznamená, že by se neměli k práci na dokumentech přizvávat i další signatáři či lidé mimo Chartu. Návrh dokumentů by samozřejmě mohla podat i skupina sigantářů či signatář samotný. (Návrhem myslím téma, kterému by se měl dokument věnovat.)

Jistě je možno i vytvořit skupiny signatářů podobných názorů, kteří by měli své zástupce v "radě„, která by se dohadovala na vypracování dokumentů, ale to už by nebyla Charta 77, ale jakési politické hnutí či pseudostrana.

V případě, že se nepodaří smysluplnou činnost Charty 77 obnovit během jednoho až dvou let, pokládám za nutné činnost Charty důstojným způsobem ukončit."

Mikoláš Chadima, Praha 7

Kluby přátel Charty 77, styk s veřejností a různé

„Představa o otevření se Charty 77 se mi zdá příliš uspěchaná. Navrhuji, aby signatáři Charty 77 (do 17.11.1989) zakládali kluby přátel 77. V této fázi vývoje naší společnosti si myslím, že by jich nebylo tak mnoho, ale myslím, že toto by bylo ku prospěchu. Dále by zakládající členové klubů měli právo interpelovat signatáře Charty 77, kteří jsou ve vládních a ministerských funkcích, čímž by se podstatně zvýšila informovanost o propojení signatářů v aktivní činnosti. Věřím, že při zvýšené aktivitě by se vzniklé nedostatky daly rychle vyřešit.

Jaroslav Vajdík, Prakšice"

„Občané měli by mít právo - například prostřednictvím Charty 77 - vyslovit své názory k zásadním otázkám společnosti a státu v televizi a rozhlasu.

Souhlasím, aby nová Charta byla otevřena všem občanům bez rozdílu, jestliže svým podpisem stvrdí souhlas s jejími zásadami. Bylo by užitečné zakládat místní kluby signatářů, aby mohli v sopuladu se zásadami Charty ovlivňovat veškeré dění v místě svého bydliště. Mně osobně se nelíbí např. oživování nekulturních metod bývalého usurpátorského režimu. Máme dnes zapotřebí, aby z pražské městské knihovny byla odstraněna kniha Louise Aragona „Komunisté""

Josef Pros, Praha 4

„Prosím konkretizovat specifikace budoucího působení Charty 77 např. její úlohu v zápasu s rasismem, nacionalismem, při ochraně menšinových práv, v problematice Romů, politických uprchlíků, zahraničních dělníků (zejména Vietnamců), tělesně a duševně handicapovaných a sexuálních menšin (zejména homosexuálů).

Přenesení těžiště práce do místních poměrů je samozřejmě důležité, ale *dvojsečné!*

proud) v posledku ovšem nedávaly patrné výsledky (práce natolik drobná, že ji ani vidět nebylo) a vedly k demobilizaci a zpochybnění „konfrontačních" skupin, přímo exponovaných ve střetnutích s mocí (např. VONSu).

Proto si i změněná Charta musí udržet posici celostátně respektované proti-moci, posici konstruktivního kritika každého kroku vlády, který nelze oprávnit z koncepce lidských práv a který je tedy nutné považovat za libovůli. V takových případech *by neměla váhat a obracet se proti vládě* a tak jako dříve na mezinárodní instituce (Evropská komise pro lidská práva, B.I.T., podkomise pro lidská práve OSN apod.) Jenom tak bude mít šanci uchovat si poslední dobou dosti zatuchající *mezinárodní kredit* a váhu v očích česko-slovenského veřejného mínění."

Martin Hybler, Limoges, Francie

„Na nás, chartisty, se nyní pohlíží všelijak, to mě velice mrzí. Dokonce mi jeden člověk řekl, že Charta byla placena KSČ a StB a to bylo pro mne hrozné.

Kladensko je dělnický okres, až Poldovka pustí 3000 dělníků, jak je známo z oficiálních míst, vybuchne zde sud prachu! My, sociální demokraté, budeme muset s těmi dělníky jít do ulic a bojovat znovu. Ti dělníci jsou podvedení - pan Miller je nakonec vedl 17.11.1989 do ulic Prahy, ale teď na ně jaksi zapomněl. Na co se mají rekvalifikovat, když v Kladně není jiná možnost nežli Poldovka? Kolik let budou nezaměstnaní, nežli zde bude jiná pracovní možnost? To není demagogie, ale fakt! Přijeďte někdo k nám, máme znovu dělnický dům na Kladně... Myslím, že tady by současné vedení Charty našlo pole působnosti...

Jinak se dělníci mohou chytnout komunistů, OF je již neláká... Přijeďte někdo z Vás, moc Vás o to prosím..".

Anna Kaiserová, Knovíz

JIHOČESKÁ PRAVDA O SETKÁNÍ JIHOČESKÝCH SIGNATÁŘŮ(7.5.1991)

Charta poté

Jihočeští signatáři Charty 77 - necelá polovina z pozvaných více než čtyřiceti - se v sobotu sešli takřka symbolicky opět v „Ponorce", vinárně budějovické Malše, aby se poradili, zda a jak dál.

Šel jsem mezi tyto lidi - mně většinou neznámé - s úctou; svými otevřenými vystoupeními proti totalitní moci byli přece předvojem listopadové revoluce a jsou vlastně dodnes špatným svědomím mnohého z tehdy mlčící většiny...

Jaké je jejich poslání dnes?

Neshodli se na tom.

Někteří by chtěli, aby Charta znovu povstala a burcovala veřejnost - aby svým jménem napomohla tentokrát třeba ohrožené jednotě národů Československa. Jiní však poukazovali na to, že příležitost tento názor vyslovit poskytují každému už jiné instituce, a ptali se: Kde jste vlasně vzali tu pýchu povznášet se nad národy a poučovat je, co mají chtít?!

Další požadovali důkladněji, nesametově, likvidovat přežívající komunistické struktury tady v kraji, který nazvali baštou stalinismu.

Jiní navrhovali pozvednout hlas proti pornografii. Další vyzývali k ráznému postupu proti žebrajícím cikáňatům, kriminálním živlům a třeba také Vietnamcům, ubírajícím práci našim dětem; jiní se jich s patrným zděšením ptali, proč s těmito názory nejdou za Sládkem, a sami byli vzápětí jinými obviněni z nedemokratické netolerance.

Někteří požadovali od Charty vytvoření organizačního zázemí pro pomoc a zastání, jiní jí naopak přisuzovali roli spíš sociálně charitativní a viděli jediný smysl svého příštího puso-

dětem; jiní se jich s patrným zděšením ptali, proč s těmito názory nejdou za Sládkem, a sami byli vzápětí jinými obviněni z nedemokratické netolerance.

Někteří požadovali od Charty vytvoření organizačního zázemí pro pomoc a zastání, jiní jí naopak přisuzovali roli spíš sociálně charitativní a viděli jediný smysl svého příštího působení v přímém ovlivňování bezprostředního okolí osobním příkladem, v nezištném pomáhání těm, kteří pomocnou ruku, ale třeba i jen slovo či úsměv potřebují.

Někteří vítali myšlenku vzniku Klubů Charty jako příležitost k vzájemnému vyměňování názorů, k vzájemnému naslouchání, kterého jako by se jim ve společnosti nedostávalo. Jiní doporučovali neuzavírat se do těchto kruhů, ale otevřít je veřejnosti jako volné tribuny, čítárny, zdroje informací...

Přišli si do "Ponorky„ pro impuls, radu, odpověď a rozešli se asi částečně zklamáni tím, jak si neporozumněli, jak těžko stavěli mosty jeden k druhému.

Snažil jsem se je chápat.

Do Charty je kdysi přivedl *individuální vzdor*. Každému bylo impulsem něco jiného, každý měl trochu jiný osud, měli a ponechali si jiné světové názory,jen nepřítel byl společný a všezahrnující: totalita.

Ta je teď tatam a oni ve své obnažené různosti obtížně hledají, *co výlučného by je teď mělo sjednotit a proč, ve jménu čeho, proti čemu a jakou formou by měli společně vystupovat.* Však ani před tím nikdy společně nevystupovali, mnozí se viděli porvé až tu sobotu pod Malší; na své zbojnické chodníčky za války s totalitou také vstupovali každý sám...

Přežila se tedy Charta 77? Naplnila se snad její historická úloha beze zbytku?

Je už její role zbytečná?

Odnášel jsem si z tohoto setkání trochu smutku a rozpaků společně s těmi z nich, kteří si tuto otázku položili a nenacházejí na ni odpověď.

Snad to bylo tím, že na sobotní schůzce *chyběli mluvčí Charty,* že tu nebyl *Jan Litomiský,* že se omluvili Rút Šormová a jako host zvaný Jan Ruml, ale odcházel jsem s pocitem, jako bych se právě potkal s olympijským vítězem dva roky po jeho legendární výhře - v chudobinci. S poněkud tíživým pocitem právě prožité demýtizace a trochou lítosti, že nám z života vezdejšího *asi ubývá jedna autorita, s jejímž charisma jsme snad včetně* prezidenta Havla v duchu pořád nějak počítali alespoň jako s blanickými rytíři...

Vladimír MAJER

Helena Klímová *O smyslu rozhovoru*

Donedávné *slovo* písniček a samizdatů, které oponovalo vládnoucímu monologu, bylo *oslovením*: oslovovalo jak moc, tak mlčící veřejnost.

Slovo, kterého je zapotřebí teď, už není jednostranné oslovení, je to *rozhovor*, výměna.

Zákaz svobody slova a pak všecky ty nevařčené a dějinami zasuté náměty, způsobily rozpojení, atomizaci: národ, společnost se rozpadl na ostrůvky větší, menší i zcela nepočetné, na osamělé ostrůvky, které ztratily vzájemný kontakt a tím i povědomí o potřebách a totožnosti - své vlastní i těch druhých

Současná informační exploze vznikla jako následek: potřeba kontaktu a dorozimění se probudila k životu, avšak chybí umění, praxe.

To, co ty osamělé ostrůvky touží vyslovit (ať už jsou to etnické skupiny, sociální vrstvy či jedinci) nejsou především *informace* či pouhé informace, to, co si přejí sdělit, jsou pocity, přání, postoje, *zkušenost života, prožitek bytostí.* Tak rozumíme těm, kdo při listopadovém převratu vystupovali na úpatí pomníků, recitovali i neumnělé verše, zpívali, promlouvali o svých nejsoukromnějších pocitech. Takto zazněly i některé příspěvky na nedávném zasedání Charty. Lidé touží sdělit své umlčované, skrývané pocity, střežené a ceněné obsahy svého nitra s ostatními, přejí si být slyšeni, vnímáni, přejí si zažít spolucítění. Pouze při takovém *spoluprožívání* se obnovují zpřetrhané vazby, nikoli při pouhém toku informací. Ještě přesněji ře-

rozhovor je nové utváření těch, kdo jej vedou. A toto nové utvoření, to, čemu se také říká hledání totožnosti a co je vlastně zráním, individuací, to je to, co si ty jednotlivé ostrůvky - jedinci i skupiny - vlastně přejí: Přejeme si nejen nové, chytřejší způsoby hospodaření a vlastnění, ale především nové, pravdivější a milosrdnější způsoby bytí. Přejeme si znovuzrození.

Rychlost (přesněji: pomalost) znovuvytvoření však nestačí naléhavosti našeho přání. Chybí umění,praxe rozhovoru. Naléhavost se tak proměňuje v nutkání a namísto rozhovorů smysluplných se spouští (už spustila) záplava slov a zpráv, zmatená vřava informací.

Protože vyslyšení nenastává, či aspoň ne dostatečně rychle (chybí to umění a ta praxe naslouchání), slova se množí naprázdno, nutkavě a hrozí jim nové znevážení. Hrozí nová nedůvěra ke slovu ztráta naděje v možnost pravdy a následný odvrat od slova jakožto tvořícího.

Odtud potřeba rozhovorů na všech úrovních.

Odtud i potřeba klubů Charty.

Komu kluby?

Jenom chartistům? Nebo všem případným zájemcům? Nebo těm, koho chartisté pozvou?

Klademe-li si tyto otázky, jako bychom předpokládali určitou konstantu, totiž něco, co je dnes, stále, (nejen v minulosti) všem chartistům společné. Co to může být, jak to vyjádřit? Uvnitř Charty existovala určitá různost - jak se vyvinula k dnešku?

Máme-li se všichni i nadále hlásit ke stejnému jménu, bylo by dobré ověřit si to, zdali a co nás dnes pod tímto jménem spojuje, a to by mohl být první smysl diskuse uvnitř Charty, diskuse, které bychom se měli věnovat napřed.

Je ale třeba mít na paměti určité úskalí - může nás potkat pokušení *trvalého majitele pravdy.* Toho, kdo vlastní pravdu. čeká dvojí osud: buď se ostatním ve své navěky "vedoucí roli„ znechutí. Anebo se stane představitelem "svědomí„, jakýmsi "zachráncem„, který se sám trvale vydává, zatímco ostatní se vrátí na dětský stupeň závislosti aniž je co nutí vlastní svědomí používat.

Krátkodobé, dějinně ohraničené zástupné převzetí role obecného "svědomí„ se děje k užitku všech, avšak trvalejší a zejména naplánované zastupování této role končívá jako obecné ohrožení všech všemi.

Vydržme tedy v předsevzetí zastupovat a vyjadřovat i nadále občanský morální aspekt - avšak buďme připraveni kdykoli sami sebe v této roli zpochybnit, přiznat, že se může objevit někdo, kdo nás je s to předejít.

V praxi klubů to bude znamenat dát prioritu pravidlům: nemůžeme zaručit, že při hledání závěrů a východisek při různých tématech to budou vždy chartisté, kdo budou zcela jistě zaručenými tvůrci těchto bezchybných závěrů - pokud bychom si něco takového chtěli myslet, je lépe kluby nezačínat. *Naše úloha může být pouze hlídání pravidel, hledání způsobů, pěstování umění dialogu, uvádění do obecné praxe zásad demokracie,* totiž především demokratického dialogu. V našich současných poměrech je to úkol pro celé štáby lidí a na generace, úkol, který by Chartě slušel, pro nějž by se hodila.

Jaký statut klubům?

Leccos může vyplynout z další diskuse a z praxe, zatím tedy několik nápadů:

- kluby by *neměly usilovat především o masovost, ale o úroveň diskuse.* Vstup by nebyl veřejný, zváni by byli ti, kdo jsou chartistům známi osobně nebo podle své činnosti.
- kluby by *neměly chtít suplovat rozhodování zastupitelských orgánů ani osvobozovat zbytek občanů od nutnosti používat vlastní svědomí.* Smyslem klubů není činit rozhodnutí místní či vyšší úrovně. Nejsou dokonce ani povinny dospívat k řešením . jedinouz povinností je *osvojovat si, pěstovat a šířit umění diskuse, demokratická pravidla a schopnost slyšet druhého i svůj vlastní vnitřní hlas.* (Pokud by se tento smysl zdál málo, může být první diskusním tématem.) Jestliže při splnění tohoto prvotního smyslu z diskuse vyplyne ještě nějaký závěr, rozhodnutí, tím lépe.
- případné místní kluby by neměly být zcela ponechány náhodě, měly by mít pomoc mluvčích a chartistů z jiných míst. Návštěvníci by při setkáních získali stejnou měrou.

tem.) Jestliže při splnění tohoto prvotního smyslu z diskuse vyplyne ještě nějaký závěr, rozhodnutí, tím lépe.

- případné místní kluby by neměly být zcela ponechány náhodě, měly by mít pomoc mluvčích a chartistů z jiných míst. Návštěvníci by při setkáních získali stejnou měrou.
- z ciziny (USA, Holandsko, Britanie) se nabízejí známí psychologové - dobrovolníci, kteří chtějí přijíždět a vintezivních setkáních (workshopech) pracovat se skupinami chartistů i dalších, kteří o práci v klubech Charty mají zájem. Absolventi workshopů by pak podobná intensivní setkání - případně s pomocí skupinových psychologů tuzemských - mohli zopakovat pro další okruhy zájemců. Cílem by bylo ustavení, osvojení si takového hovoru ve skupině, jak je vymezeno shora.

Ostatně - nejlíp, když i tento návrh sám se stane předmětem diskuse.

VÝBOR Z DOKUMENTŮ 1990-1991

Skupina pro společenský dialog
V Praze 12.1.1990

Bukurešť, Rumunsko
k rukám Steliana Tanasa, Mircea Dinesca a Doiny Corney

Drazí přátelé,

s krajní úzkostí a pocitem naprosté bezmoci jsme sledovali statečný boj občanů Rumunska proti šílenství totality. Vaším prostřednictvím chceme nyní pozdravit všechny, kteří krví svědčili o tom, že svoboda není jenom abstraktním a od reality odtrženým pojmem, nýbrž životní nutností. Skláníme se v hluboké úctě před památkou tisíců mrtvých a stísněni se tážeme sami sebe, jestli jsme udělali opravdu všechno, aby k tak hrozným obětem nedošlo. Hřbitova v Rumunsku jsou svědomím celého světa, tragickým varováním světové civilizaci, která mnohdy bezstarostně či lhostejně přihlížela výstražným znamením zaznívajícím z vaší celá desetiletí zkoušené země.

Před několika dny jsme se seznámili se základní deklarací Skupiny pro společenský dialog. Humánní hodnoty, akcent na lidská práva, nabídka celospolečenského dialogu bez jakékoli diskriminace a solidarita s trpícími jsou těmi základními ideemi, z nichž v roce 1977 vznikla občanská iniciativa Charta 77. Také my, nezávisle na politické ideologii, usilujeme o spravedlivou a demokratickou společnost. Jsme s vámi nejen solidární, ale budeme vašemu čestnému úsilí nablízku svou připraveností k okamžité pomoci jakéhokoli druhu.

V úctě
Miroslav Lehký, Jan Ruml, Miroslav Tyl

mluvčí Charty 77

DOKUMENT CHARTY 77 Č. 3/1990

Ministerstvo zdravotnictví České republiky
Ministerstvo zdravotnictví Slovenské republiky
Federální ministerstvo práce a sociálních věcí
Federální ministerstvo vnitra Československé republiky (odbor pro národní výbory)

O sterilizaci romských žen

Charta 77 upozornila na problémy Romů a na jejich diskriminované postavení v Československu poprvé dokumentem č. 23 z roku 1978. Od té doby se postavení Romů u nás natolik zhoršilo a jejich problémy se natolik vyostřily, že si někteří státní úředníci v poslední době uvědomili naprosté fiasko oficiální koncepce řešení tzv. romské otázky, kterou donedávna prosazovali. Během posledních dvou let došlo k určitým změnám v postupu úřadů vůči Romům. Není jim už přikazováno místo pobytu, jak bylo dříve běžné na základě ustanovení o soupisu a rozptylu (viz uvedený dokument Charty 77), a národní výbory přestaly Romům znemožňovat nebo zakazovat vlastní kulturní činnost. Program jejich nucené asimilace jako nesvéprávné skupiny obyvatel vystřídala přístupnost myšlence, že Romům má být umožněno, aby se na řešení svých problémů sami podíleli.

S těmito změnami ostře kontrastuje praxe, na níž Charta 77 také poukazovala už ve svém dokumentu o diskriminaci Romů v roce 1978 a která od té doby nabyla obludných rozměrů. Je to sterilizace romských žen, prováděná stále systematičtěji. Tato praxe je zaštítěna řadou paragrafů, vyhlášek a směrnic, které se o Romech nezmiňují, ale spolu s ústně dávanými pokyny tvoří ucelený systém, který soustavnou sterilizaci romských žen povzbuzuje a kryje.

Provádění sterilizace žen upravuje vCeskoslovensku směrnice č. 1/1972 vést. MZ ČSR a 9/1972 vest. MZ SSR. Na Slovensku došlo k další úpravě v roce 1986 (1.6.1986), která dovoluje, aby každá žena se třemi nebo více zdravými dětmi už po dosažení plnoletosti mohla požádat o sterilizaci. V Čechách je sterilizace z důvodů antikoncepčních přípustná při více dětech, do 35. roku věku při čtyřech, po 35. roku při třech dětech. Antikoncepční sterilizace je ve směrnici ovšem nekorektně zařazena pod sterilizaci z medicinských indikací. Taková zakonná úprava je v nesouladu s okolností, že populační křivka v Československu klesá. Přestože byla věková hranice na Slovensku tak radikálně snížena, je počet neromských žen žádajících sterilizaci podle dostupných poznatků velmi malý a v některých krajích je tato možnost využívána prakticky jenom pracovnicemi zdravotnictví. Ostatní ženy se zřejmě o této možnosti nedovědí, zatímco romským ženám je energicky vnucována.

Předepsaná kritéria podle zdravotního stavu, počtu dětí a věku v praxi neplatí, pokud jde o ženy romského původu. Ty jsou ke sterilizaci hromadně a systematicky přemlouvány. Např. ve východoslovenském kraji bylo během roku sterilizováno 1.111 romských žen a v následujícím roce bylo do srpna sterilizováno dokonce 1.6OO romských žen.

Je známo velké množství případů, kdy pracovník NV nebo lékař přemluvil ke sterilizaci zdravou romskou ženu ve věku od 19 do 25 let, matku jednoho nebo dvou zdravých dětí, žijících v uspokojivých podmínkách. Následná neplodnost je těmto ženám vysvětlena nedostatečně nebo vůbec ne a jsou jim zamlčovány zdravotní obtíže, které se po takové operaci často vyskytují.

Romské ženy jsou k souhlasu se sterilizací nejčastěji přemlouvány bez předběžného lékařského vyšetření. V romské čtvrti Chánov v Mostě bylo z celkového počtu 1.2OO obyvatel obou pohlaví v krátké době sterilizováno 46 žen. Mladší z nich s méně než třemi dětmi byly posílány k psychiatrovi na vyšetření, zejména kvůli tomu, aby mohla být obcházena zákonem stanovená hranice věku a počtu dětí. Jsou zaznamenány případy, například v Náchodě a v Mostě, kdy bylo romským ženám oznámeno až po operaci, že byly sterilizovány. Ženy o sterilizaci nežádaly a tato operace byla provedena bez jejich vědomí, například při porodu. V jiném případě byla romská žena, která po sterilizační operaci otěhotněla, donucena k interrupci s odůvodněním, že už dostala zaplaceno za sterilizaci. Jinde byla dvaadvacetiletá Romka, matka jednoho dítěte, donucena ke sterilizaci výhrůžkou, že jí odeberou dítě do ústavní vý-

chovy. Jako důvod ke sterilizaci byl uváděn i dluh za nájemné. Jinde nutil předseda MNV romskou ženu ke sterilizaci tím, že jí odmítal podepsat povolení ke stavbě rodinného domku, vystavené ONV dokud ona nepodepíše, že souhlasí se sterilizací. Od romských žen byl vynucován souhlas se sterilizací i výhružkou, že jim bude zastaveno vyúplácení přídavků na děti. V Košicích byla mladá Romka, absolventka vysoké školy, vykonávající povolání odpovídající její kvalifikaci a žijící v plně uspokojivých sociálních podmínkách, hned po porodu prvního dítěte vyzvána lékařem, aby se podrobila sterilizaci, přestože ona i dítě byly zdravé. Tento případ obzvlášť flagrantním způsoben dokládá, že snaha o to, aby se romksé ženy daly sterilizovat, je motivivána jejich rasovým původem a ne kritérii zdravotními nebo sociálními.

Rozlišování podle rasy je ještě zřejmější v odstupňování dávek, které jsou ženám po sterilizaci vypláceny. Důvod a účel těchto dávek je nejasný a pravděpodobně nemá obdoby při žádné jiné operaci. Poskytování těchto dávek upravuje v čechách #31 a #36 vyhlášky ministerstva zdravotnictví ČSR z 8.9.1988 č. 152 Sb., na Slovensku #31 vyhlášky ministerstva zdravotnictví SSR z 6.9.1988 č. 151 Zb.. Ani tato ustanovení se o Romech nezmiňují, nicméně ženy neromského původu dostávají po sterilizaci podle všech dosutpných zpráv pouze 2.000 Kčs nebo o něco víc, zatímco romské ženy v Čechách dostávají do 10.000 Kčs a na Slovensku do 25.000 Kčs. Část těchto zvýšených dávek je vyplácena v hotovosti a část je poskytována jako materiální výpomoc. V praxi platí, že čím je romská žena mladší a čím má míň dětí, tím je poskytnutá dávka vyšší. Tato metoda ekonomické motivace prohlubuje dezintegraci romské menšiny. Nevzdělanost a neinformovanost romských žen je cynicky zneužívána, přestože je zřejmé, že zejména u mladých žen v mnohých případech přivodí rozpad rodiny a znemožní vznik rodiny s jiným druhem, a tak dohání tyto ženy k prostituci.

Interně, v ústních pokynech i v některých publikacích je výše dávek, vyplácených romským ženám, zdůvodňována tím, že tyto dávky jsou nižší než státní výdaje za ústavní péči o geneticky postižené nebo mentálně retardované děti. V článku autorské dvojice E. Posluchová - J. Posluch "Problemy plánovaného rodičovstva u cigánskych spoluobčanov vo Východoslovenskom kraji„ (Zdravotnícka pracovníčka, 1989, č.4, str. 220-223) je regulace porodnosti Romů zdůvodněna tím, že „ide o občanov, u ktorých sa vo velkej miere prejavuje negatívny postoj k práci i vzdelaniu, vysoká kriminalita, sklon k alkoholizmu, u žien k promiskuite, a v neposlednej miere retardácia za kultúrnym a sociálnym vývojom ostatných skupín obyvatelstva." Výskyt alkoholismu, neověřený stejně, jeko tvrzení o promiskuitě Romek, nezájem o vzdělání atd., to vše přisuzováno skupině obyvatelstva podle rasy, je tedy podle názoru této autorské dvojice dostatečným podkladem pro zásahy do porodnosti žen této skupiny. Takovéto a podobné úvahy se objevují zcela nepokrytě a nevyvolávají adekvátní odpor. Jejich exponenti a zřejmě i mnozí čtenáři takovýchto článků si pravděpodobně neuvědomují, že je tu hlásán princip, který byl hlavním znakem ideologie NSDAP, který za nacistické okupace způsobil mimo jiné vyvraždění českých a moravských Romů a po válce byl odsouzen mezinárodním tribunálem v norimberském procesu. V Československém právním řádu je zločinnost tohoto principu stanovena zákonem o genocidiu (#259 tr.z.), který mimo jiné praví: „[1] Kdo v úmyslu zničit úplně nebo částečně národní, etnickou, rasovou nebo náboženskou skupinu... b) provede opatření směřující k tomu, aby se v takové skupině bránilo rození dětí, bude potrestán odnětím svobody na dvanáct až patnáct let nebo trestem smrti. [2] Stejně bude potrestán, kdo se na činu uvedeném v odstavci 1 účastní."

Praxe, uplatňovaná při sterilizaci romských žen, poukazuje na zdravotní a sociální aspekty podobným způsobem, jako to činila nacistická eugenika, když výskytem genetických poruch nebo poruch chování zdůvodňuje sterilizaci žen, u nichž takové poruchy nebyly zjištěny a sterilizace je jim doporučována nebo vnucována na základě rasové selekce, a když zmíněné poruchy charakterizuje jako vlastnosti rasové skupiny.

Zprávy o zvýšeném výskytu genetických poruch u novorozenců, souvisejících s ekologickou krizí, se týkají celé československé populace, avšak nejsou zneužívány jako argument pro hromadné, kampaňovité a vnucené sterilizace. Zprávy o mentálně retardovaných nebo geneticky postižených romských dětech slouží naopak jako argument pro takové sterilizační kampaně. Jako mentálně retardované nebo imbecilní jsou v těchto souvislostech označovány i

děti, které ve škole neprospívají, protože nerozumějí vyučovacímu jazyku. Jindy jsou jako nevzdělatelné, imbecilní označovány děti z romských čtvrtí a osad, přestože je zřejmé, že poruchy zdraví nebo chování u těchto dětí souvisí s podmínkami, v nichž vyrůstají a které jsou zejména v romských osadách mnohem horší než v pověstných chudinských čtvrtích (slums) světových metropolí. Zprávy o insuficienci velkého počtu romských dětí, tradované v Československu ústně a ve sdělovacích prostředcích, v nezveřejňovaných expertízách, přednáškách, připomínkových řízeních k připravovaným zákonným předlohám atd. a někdy i v odborných časopisech, nebyly nikdy ověřovány a představují pokleslou dezinformaci, která stimuluje rasistickou zaujatost. U romských žen, jimž je sterilizace doporučována nebo vnucována, nejsou kromě toho uvedené příznaky zjišťovány nebo ověřovány. Sterilizace romských žen se neomezuje na takové případy, kdy je důvod předpokládat, že sterilizace zabrání narození geneticky postiženého dítěte nebo že by dítě muselo být svěřeno do ústavní péče. V největší vlně sterilizací romských žen, která byla zaznamenána, bylo během čtyř měsíců roku 1988 sterilizováno 1.600 romských žen v jediném kraji, mezi nimiž bylo pouze 20 až 25 žen mentálně postižených.

Závažná je též skrytá souvislost mezi sterilizací romských žen a předpokládanými přírůstky romského obyvatelstva. Podle údajů získaných při sčítání lidu činil podíl Romů na československé populaci v roce 1970 1,53% a do roku 1980 vzrostl na 1,89%. Tyto údaje jsou ovšem ovlivněny podmínkami při provádění censu a nejsou spolehlivé. Ověřené prognózy o demografickém vývoji nejsou dostupné. Pravděpodobně je romská menšina v Československu početnější, než uvádějí oficiální statistiky. Dohady o hrozící populační explozi Romů jsou však zcela nepodložené a neberou v úvahu, že rozdíl mezi počtem dětí v chudých romských rodinách a počtem dětí v rodinách s vyšším sociálním standardem svědčí o zhruba stejných vývojových tendencích, jaké známe u české, slovenské nebo kterékoli jiné evropské populace za posledních sto let. Populační vývoj v Československu zvažovaný vcelku a bez rasového rozlišení žádné nebezpečí v přelidnění nevykazuje. Nepodložené poplašné zprávy o demografickém vývoji povzbuzují rasovou předpojatost a pravděpodobně poukazují na pravou povahu zde uvedených sterilizačních kampaní. Její příčinou není starost o zdraví obyvatelstva a snaha předejít zrození nevyléčitelně nemocných dětí, ale záměr, aby se ve skupině obyvatelstva vymezené rasovým původem nerodily děti. Toto úsilí vynakládají pouze osoby z většinové populace. Je tedy povinností Čechů a Slováků, aby si uvědomili svou odpovědnost a donutili příslušná místa, aby s touto trestuhodnou praxí skoncovala.

28.1.1990

Miroslav Lehký
mluvčí Charty 77

Jan Ruml
mluvčí Charty 77

Miroslav Tyl
mluvčí Charty 77

PROHLÁŠENÍ CHARTY 77 K UDÁLOSTEM 25. ÚNORA 1948

Rok 1948 se stal významným z hlediska historie lidských a občanských práv. V tomto roce Valné shromáždění Organizace spojených národů přijímá důležitý dokument, Všeobecnou deklaraci lidských práv, dokument, který se stává ideálem i reálnou nadějí pro milióny lidí na celém světě, šancí pro důstojnější život člověka ve svobodě a pravdě.

Je paradoxem, že právě rok 1948 pro občany Československa znamená začátek systematického potlačování a porušování lidských práv a občanských svobod, navzdory skutečnosti, že československý stát se formálně hlásí k tomuto dokumentu.

Po únorovém násilném puči 1948 si Komunistická strana Československa uzurpuje veškerou moc, rozhoduje a ovládá všechny oblasti polititckého, hospodářského a kulturního života československé společnosti. Základní lidská a občanská práva platí však pouze na papíře. Tisíce lidí, kteří sdílí jiný názor než vládnoucí strana, čeká perzekuce, pronásledování, věznění, pracovní tábory a popravy. Celá společnost se dostává na dlouhá léta do vleklé spo-

lečenské krize. Totalitní stát a jeho ideologie znamená přímý útok na integritu člověka i národa.

Dnes, po štyřiceti letech, kdy stojíme na prahu svobodného a demokratického vývoje, kdy se snažíme o bilancování vývoje v oblasti politiky, hospodářství a kultury za uplynulé období vlády jedné strany, vystupují před námi o to zřetelněji hodnoty, bez kterých nelze budovat žádnou prosperující společnost.

Bez svobody a pravdy není myslitelný žádný pokrok společnosti. Společnost založená na lži a násilí usí nutně stroskotat. Dějiny ukázaly, že systém, který šlape po základních lidských právech, který rozkládá samotnou duši národa a člověka, který ničí po staletí nabyté kulturní hodnoty, nemůže prosperovat ani v oblasti ekonomiky, vědy a techniky.

Škody a omyly v oblasti ekonomiky lze dříve nebo později naprqavit. Avšak nápravy mravní devastace společnosti či jednotlivce a obnova občanské morálky trvá podstatně déle a stojí mnohem víc námahy a energie.

Revoluce, která začala u nás 17. listopadu 1989 byla sice vskutku nenásilná, ale přesto svoboda a demokracie byla vykoupena zničením existence tisíců a tisíců známých i neznámých občanů za totalitního režimu.

Dnes nám musí jít o to, říkat si pravdu za každou cenu, aby řešení naší situace nebylo polovičaté, ale odvážné a úplné. Musí nám jít o to, aby v Československu vyrostla generace nezatížená totalitní myšlením a systémem, generace lidí, pro které svoboda a demokracie bude znamenatvíc než jen prosperující ekonomiku, materiální blahobyt a vysokou životní úroveň, generace, pro kterou demokracie a svoboda bude nevyhnutnou samozřejmostí, které se nezřekne za žádnou cenu.

24. 2. 1990

t

Miroslav Lehký
mluvčí Charty 77

Jan Ruml
mluvčí Charty 77

Miroslav Tyl
mluvčí Charty 77

PROJEV SOLIDARITY KURDSKÉMU NÁRODNÍMU HNUTÍ

Československý helsinský výbor a Charta 77/5/90V Praze 19.března 1990

Předsedovi vlády ČSSR a Ministru zahraničí ČSSR

Před dvěma roky, dne 16. března 1988, byla světová veřejnost vzrušena a pobouřena zprávou o tom, že irácká armáda při potlačení národního hnutí Kurdů sáhla v Halabji k použití chemických zbraní , jež mělo za následek okamžitou smrt 5000 lidí, přičemž se odhaduje, že dalších 10 000 lidí je postiženo trvalými zdravotními následky. Následovaly další obdobné akce, při nichž bylo postiženo na 4 tisíce kurdských vesnic. Na půl miliónu Kurdů bylo vyhnáno ze svých domovů,mnozí umístěni ve sběrných táborech v pohraničních oblastech Íránu a Turecka za svízelných, často nelidských podmínek života, jiní deportováni na neznámá místa, v mnohých případech byly děti odebrány rodičům a dopraveny (někdy prodány) do arabských oblastí. Tyto akce, označované kurdským národním hnutím za genosidu, nebyly dosud zastaveny.

Ve dnech výročí krutého zásahu proti kurdskému obyvatelstvu vyjadřuje Československý helsinský výbor a Charta 77 své sympatie a solidaritu kurdskému národnímu hnutí, odsuzuje akty genocidy proti němu v Iráku a podporuje požadavky, které v současné době předkládá Svaz kurdských studentů irácké vládě prostřednictvím jejích zastupitelských úřadů v zemích, kde tento svaz spolu s jinými kurdskými organizacemi pořádá demonstrace, připomínající onu zlou událost i celou kampaň genocidy proti Kurdům v Iráku.

Naše občanské iniciativy stojí od svého počátku na principech respektování lidské důstojnosti a práv platných pro všechny lidi bez rozdílu jejich původu, národnosti a náboženství, zahrnujících i právo národního sebeurčení. Podporují proto již zmíněné požadavky Kurdů, jejich protesty proti masakrům z let 1988-1990, výzvu k okamžitému zastavení zásahů chemic-

kými zbraněmi stejně jako všech ostatních operací proti kurdskému obyvatelstvu, výzvu k objasnění osudu statisíců nezvěstných Kurdů a k zabezpečení jejich návratu do vlasti za účasti pozorovatelů OSN, Mezinárodního červeného kříže a Amnesty International.

Jako občané, kteří se řadu let zasazujeme za repektování lidských práv v naší vlasti, jako příslušníci národů, které vedly po staletí úporný boj za svou existenci, za svobodu a národní identitu, považujeme za svou povinnost vyjádřit podporu kurdskému národu s jeho hnutím za svobodu.

Žádáme československou vládu, aby i na mezinárodním fóru, zejména v OSN, působila ve prospěch spravedlivého řešení kurdské otázky.

Za Československý helsinský výbor
prof. dr. Jiří Hájek, DrSc, předseda

Miroslav Lehký
mluvčí Charty 77

Jan Ruml
mluvčí Charty 77

Miroslav Tyl
mluvčí Charty 77

PRO SVOBODNÝ ROZVOJ LITVY

Charta 77/9/1990
Praha a Bratislava 11.5.1990

Nástup Michaila Gorbačova znamenal pro svět, Evropu a Sovětský svaz otevření nových nadějí. Jedna z nejpalčivějších vnitrosvětových nadějí má podobu touhy po svobodném rozvoji národů a národností až po utvoření samostatných států.

Téměř 70 let mají národy SSSR toto právo zaručené ústavou. Výkon tohoto práva však nikdy nebyl brán natolik vážně, aby byl navržen a přijat oboustranně schůdný mechanizmus jeho praktického uskutečnění. Vytvoření tohoto mechanizmu je dnes aktuální otázkou Litvy.

Ze způsobu anexe Litvy v roce 1940 a z následujících 50 let totalitní nadvlády vyplývá povaha současných vztahů litevského lidu, jeho představitelů a politického vedení SSSR. Dnešní politický a hospodářský nátlak na Litvu je formou pokračování předešlé politiky.

Charta 77 bezvýhradně podporuje uskutečnění litevské státní nezávislosti. Obrací se současně na vládu České a Slovenské federativní republiky s podnětem k uznání litevské republiky. Víme přitom, jak ožehavou mezinárodní otázkou je takový politický akt.

Realizace lidských a občanských práv by však měla být nadřazena taktickým i strategickým ohledům.

Miroslav Lehký, Jan Ruml, Miroslav Tyl
mluvčí Charty 77

Za správnost: Libuše Šilhanová, Jeseniova 105, 130 00, Praha 3, ☎ 894120, 2369179

SLOVO KE SPOLUOBČANŮM II

Charta 77/11/90 Praha 22.května 1990

Před třemi lety zveřejnila Charta 77 dokument, který nazvala „Slovo ke spoluobčanům". Je v něm vyjádřena filozofie demokratické obnovy a zhruba jsou zde načrtnuty i cesty, jak ji uskutečnit. Byla to výzva adresovaná nikoliv národu, zástupům či sociálním skupinám, byla to výzva jednotlivým lidem, oslovující jejich odpovědnost a touhu po svobodě.

„K čemu zde vyzýváme", praví se hned v úvodu, „není nic jiného a nic víc než odvaha stát se občany v plném, tvořivém a nejsilnějším slova smyslu. Bez občanů není a nikdy nebude demokracie. Občanství však není pouze statut. Především a hlavně to je určitý lidský postoj. Zda budeme skutečně svéprávnými a důstojnými občany, vědomými si své spoluodpovědnosti za stav celku a jednajícími v souladu s ní, záleží tedy ve velké míře na nás samotných."

Po pestrém výčtu praktických možností, jak uplatnit občanskou aktivitu v různých oblastehcspolečenského dění, Charta říká: „Domníváme se, že nenásilný odpor proti všemu zlému, tolerance, slušnost, otevřenost pravdě i jinému názoru a trpělivá vytrvalost jsou těmi nejlepšími nástroji, kterých může naše společnost užít v nadcházejícím boji za svou emancipaci, za společenskou obnovu a demokratický pořádek."

„Slovo ke spoluobčanům" žádalo, *„aby se* (lidé) *vzpamatovali do své svobody* a uvědomili si naděje plný obsah hesla, které bylo dáno do vínku modernímu československému státu."

Tenkrát se ještě mnoha lidem zdál nerealistický požadavek „začít hned zítra říkat pravdu", když se za pravdu zavíralo. A jiným byla zas Charta málo revoluční, protože se programově orientovala na pokojné prosazení změn. Běh věcí však prokázal, že „Slovo ke spoluobčanům" nebylo nerealistické, ale že našlo vnímavé adresáty, kteří se rozhodli dát najevo, co si myslí, a to nejen v zaměstnání nebo peticemi, ale i na náměstích našich měst. Nebyly jich zpočátku nepřehledné zástupy, ale jen stovky nebo tisíce. Velké změny však začínají skoro vždycky tím, že se nejdřív jen nepočetná supinka rozhodne „říkat pravdu".

Tato skušenost vybízí a snad i opravňuje, abychom se i dnes, v nové situaci, na vás obrátili ani ne tak s výzvou k akci, jako spíše ke společnému zamyšlení.

Každou skutečně důsažnou společenskou proměnu předchází proměna v lidské mysli. Chce-li si člověk lépe uspořádat svůj domov, musí si nejdříve udělat pořádek sám v sobě. V dnešní převratné sobě se to však leckdo pokouší ošvindlovat. Proto je najednou tolik spravedlivých, kteří se nikdy nemýlili, nikdy nezapřeli poznanou pravdu a vždy byli na výši doby. Hanba není přiznat si, že jsem se mýlil nebo že jsem se bál; vždyť bylo čeho se bát. Nepoctivé však je snažit se to v sobě překřičet siláckými gesty teď, kdy už mě to nic nestojí. Nehezký je pohled na opožděné bojovníky, kteří ještě včera volili kandidáty Národní fronty, zdravili mávátky místodržitele - a teď je jim najednou všechno málo radikální a málo nesmlouvavé. A pak jsou lidé, kteří chápou svobodu ne jako šanci pro odpovědné občanství, ale jako výzvu svým loktům.

Masaryk si kdysi postěžoval Čapkovi„ "Každý úspěšný převrat vynese na povrch mnoho parvenuů, křiklounů a falešných proroků I my máme své; po ovoci poznáte je a poznají se konečně všichni.„

Vyzýváme.li ke kritické sebereflexi, míříme tím i do vlastních řad. Tomu, kdo se choval jako občan v těžkých dobách, sluší skromnost a ne chvastounství. Nejen disidenti, ale i každá maminka, která učila své děti říkat pravdu a nehrbit se před vrchností, připravovala porážku totality.

Na druhé straně bychom si měli vážit statečnosti a nenchat ji tupit lidmi, kteří opatrně čekali, jak zápas dopadne, a nyní by chtěli soudit živé i mrtvé. Nezapomínejme, že to byl právě totalitní režim, který se instinktivně bál lidí statečných a důsledně preferoval pokrytectví a zbabělost. Nebylo náhodou, že se v kriminálech padesátých let setkala elita domácího a zahraničního odboje. Despocie nemá ráda lidi neohrožené, protože s nimi nemůže snadno manipulovat. Despocie nemá své rytíře, neboť potřebuje knechty, kteří jsou ochotni kopat do ležících a bít spoutané. Demokracie však velmi potřebuje statečné osobnosti, které hájí právo ,i když je to pro ně nevýhodné a nesklidí za to potlesk. Potřebuje veřejné pracovníky, kteří jsou přístupni argumentům a nebijí pod pás - neboť i to je metoda zbabělců. I demokracie potřbuje své "disienty„, kteří ve chvílích davových emocí dokáží překonat démona souhlasu a jdou proti proudu.

Žijeme v době rozjitřených citů. Totalitní panstvo po sobě zanechalo spoušť. Není divu, že cím více se lidé dozvídají,v jekém stavu je republika, tím více rodta spravedlivý hněv proti viníkům. A navíc je tu očividný delikt vlastizrady, kterého se toto panstvo dopustilo, když proti vlastnímu lidu pozvalo cizí vojska, velebilo okupaci a nutilo k tomu i ostatní.

Ti, kdo se konkrétně provinili proti míru a lidskosti, patří před soud. Kdo bral neprávem ze státní pokladny, musí zcizené vrátit a nést odpovědnost. Avšak to hlavní, co nás čeká, je porazit přátele starých pořádků v otevřeném politickém boji. Kdo se toho obává a spoléhá se na administrativní zákazy, nevěří v rozum, úsudek a odvahu svých spoluobčanů, nevěří v sílu občanské společnosti.

V roce 1945 byla též naše společnost plna spravedlivého rozhořčení. Až do té míry, že každý, kdo si troufl tvrdit, že někteří Němci jsou také lidi, byl okamžitě ukřičen jako kolaborant. A tu se staly věci, které se neměly stát: vůči provinilým i nevinným se začaly porušovat normy práva a lidskosti. Začali jsme být *jako oni* - to jest jako nacisté. A to tragicky poznamenalo i náš další vývoj. Parolou dnešní demokratické revoluce je však volání: *Nejsme jako oni!* Neměli bychom na to pěkné heslo zapomínat.

Budujeme právní stát. Právo musí platit univerzálně, nejen pro některé. Jeho výklad nesmí podléhat okamžitým náladám a politickým kampaním. Tam, kde bychom z moci, ale i ochrany práva vyčlenili byť jen jediného člověka, přestává právo platit. To nemá nic společného s falešnou shovívavostí k lidem nehodným. Právo však nemůže být úskočné, abychom použili výrazu, kterým Jan Patočka charakterizoval falešnou morálku. Musíme je respektovat, ať se nám to hodí či nehodí. A porušíme-li je dnes v případě svých odpůrců, obrátí se právní libovůle zítra proti nám.

Prožili jsme pod dvěma totalitními režimy půl století, přerušeného jen dvěma krátkými svobodnými pauzami. Není proto divu, že se lidé obávají, aby se to zlé opět nevrátilo. Právem se mluví o "temných silách„ které zde dosud působí a snaží se mezi nás zasít rozkol a svár. Bylo by však pošetilé domnívat se, že "temné síly„ jsou jen mimo nás a že v nás samých sídlí jen čiré dobro.

Zlo není dílem jen jedné ideologie či koncepce. Je stěhovavé, mění své podoby a vývěsní štíty. Když však zkoumáte jeho rozličné jevy, vždy se za nimi objeví závist, agresivita a nenávist člověka k člověku. Genocidu si nevymysleli teprve Hitler nebo Stalin, měli mnoho předchůdců. Například v roce 1916 vyvraždili Turci na dva milióny Arménů a nepotřebovali k tomu ani plynové komory, ani žádnou speciální ideologii. Stačila jim k tomu docela "jednoduchá„ nenávist k jinak mluvícím a jinak věřícím spoluobčanům.

Někteří lidé se domnívají, že dnes kvůli útokům "holých lebek„ na Romy a Vietnamce děláme zbytečný poplach. Prý jde o "pouhé incidenty„. Kdo však zná očitá svědectví, toho přejde chuť tyto jevy bagatelizovat. Ano, i to jsou neklamné signály "temných sil„. A pokud jim nebudeme hned v zárodku energicky čelit, choroba zášti se rozšíří jako AIDS. Bylo kdysi správně řečeno, že svoboda není svobodou, není-li také svobodou a bezpečím pro jinak smýšlející. A my k tomu dodáváme: pokud není svobodou a bezpečím také pro lidi jiného jazyka, vzezření a barvy pleti.

Zdá se nám, že nyní, když se otevřely dveře ke svobodě, jako by se mezi námi rozmohla nesnášenlivost a neuvěřitelně malicherná hašteřivost. Naše země však bude ze všeho nejvíc potřebovat lidi věcné, snášenlivé, schopné sdružovat i ostatní, dokonce i své názorové odpůrce, ke konstruktivnímu dílu. Lidi pracovité a podnikavé, kteří si však podnikavost nepletou s nesolidností a šmelinářskou morálkou, zděděnou z dob nesvobody. Lidi koncepční a opravdové, to jest takové, kterým jde o pravdu. Kéž by se nám právě takové lidi podařilo najít a podpořit.

Šance svobody ,která se před námi otevřela, se nemusí opakovat. Nesmíme ji proto promarnit.

Miroslav Lehký	Jan Ruml	Miroslav Tyl
mluvčí Charty 77	mluvčí Charty 77	mluvčí Charty 77

Za kolektiv mluvčích Charty 77: V.Benda, R.Battěk, S.Devátý, L.Hejdánek, M.Hromádková, B.Janát, J.Kordík, Z.Kotrlý, M.R.Křižíková, I.Lamper, J.Litomiský, D.Němcová, R.Palouš, J.Ruml, F.Stárek, J.Sternová, A.Šabatová, L.Šilhánová, J.Štern, P.Šustrová

Za správnost: dr.L.Šilhánová, Jeseniova 105, 130 00 Praha 3, ☎ 894120

VĚŘÍME V OBČANSKÝ ROZUM

Charta 77/13/1990

K neklidné hladině našeho veřejného života přispěl v minulých dnech poledník Středočeský Expres svým „senzačním odhalením". Kromě jiného se tu tvrdí, že Charta 77 vznikla ze záměru komunistické strany, byla řízena, financována a propagována sovětskou a americkou tajnou službou, svobodnými zednáři a mezinárodním sionizmem, a tyto organizace že ji vlastně řídí až po dnešní dny.

Nechceme se zabývat snůškou podobných nesmyslů a ponecháčáme na úvaze jednotlivých signatářů Charty, zda a jaké prostředky vyplývající z právního řádu budou vůči těmto pomluvám volit. Chceme zde pouze upozornit na některé okolnostim které se nám zdají významné.

Argumenty používané ve zmíněném „senzačním odhalení" nejsou pro nás nové. Často jsme se s nimi setkávali při výslechu na Státní bezpečnosti, která se podobným tvrzením snažila vnést rozkol do řad Charty. Celý tento materiál je napsán rukou StB, a lze pouze litovat, že se s ním setkáváme v českém tisku ještě koncem roku 1990. Tato skutečnost je politováníhodná, ale není nepochopitelná. Dnešní redaktoři bulvárních novin se za minulá desetiletí nemohou pochlubit ničím jiným než loajální prací v totalitním tisku. Protože sami nebyli stateční, čestní a nezištní, chtějí svým čtenářům aspoň namluvit,že takový jako oni je vlastně celý svět. Svou snahou vymazat z naší minulosti a přítomnosti všechny slušné lidské postoje nadále prohlubují morální úpadek, který společnost zdědila spolu s úpadkem hospodářským.

A ještě jeden rys je hodný pozornosti: svou patologickou nenávistí ke všemu a ke všem, svým odhalováním úkladů, které světu strojí zednářská lóže a mezinárodní „židovstvo",navazují na temné pudy, proti kterým bojoval už T.G.Masaryk, jichž se později zločinným způsobem ujali nacisté a které dodnes patří do výbavy extrémních politických směrů. Obvykle je nazýváme fašismem.

Považujeme za nutné připomenout, že zhruba před pětašedesáti lety pobíhal kdesi po Mnichově Adolf Hitler a pár fanatických potřeštěnců, na které se demokratické síly dívaly jako na pouhou hrstku bláznů. Jenže přišla hospodářská krize, demokracie na ni neměla účinný recept a tito blázni ovládli celou zemi a pak i bezmíla celý svět. My dnes nestojíme před krizí, avšak před obdobím, které v ničem nebude lehké. Aby také u nás jednou nehovořili blázni jménem zfanatizovaných statisíců, může zaručit jen naše rozvaha a náš občanský rozum.

31. října 1990

Miroslav Lehký mluvčí Charty 77	Jan Ruml mluvčí Charty 77	Miroslav Tyl mluvčí Charty 77

KONGRES SPOJENÝCH STÁTŮ SEVEROAMERICKÝCH

Vážené dámy a pánové,

obracíme se na Vás nejen za občanskou iniciativu Charta 77, ale, jak jsme přesvědčeni, i jménem velmi mnoha dalších •našich spoluobčanů.

Především použijeme tuto příležitost k tomu, abychom Vám poděkovali za přízeň a přátelskou podporu, kterou jste nám v minulých desetiletích věnovali. Státní svátky Vaší země bývaly pro nás radostí dvojnásobnou, představovaly jedinou příležitost, kdy se chartisté mohli ve větším počtu spolu setkat, aniž toto setkání bylo ohroženo policií - a tak pražská zahrada americké ambasády pro mnoho z nás zůstane provždy spojena s ojedinělým prožitkem svobody a lidské důstojnosti.

Nyní se k Vám obracíme zejména ve věci RFE. Dozvídáme se, že ve fiskálním roce 1992 (který začíná dnem 1.října 1991) má být zrušeno vysílání radia Svobodná Evropa pro naši zemi (a také pro Polsko a Maďarsko).

Prosíme Vás o opětovné zvážení tohoto rozhodnutí. Zdálo by se, že v době, kdy můžeme svobodný hlas slyšet z domácích stanic, není už tak životně nutné slyšet jej z ciziny. Jenže cesta k nezávislému vidění a hodnocení trvá déle než převzetí klíčů od vysílačů. Nacionalismus, který nyní Střední Evropu ohrožuje (a nás znepokojuje), není s to relativizovat sám sebe a hlas souseda neslyší. Avšak je s to vnímat nezaujatý hlas zdálky.

Radio Svobodná Evropa je hlasem s dlouhou tradicí, naši občané jsou na něj zvyklí a věří mu. Pochází ze země, která je spojena s počátky našeho moderního státu, k níž se upínala naše naděje v době posledního půlstoletého národního ohrožení, ze země, která požívá náš respekt a oblibu. Radio Svobodná Evropa svou nestrannou autoritou může pomoci překlenout současné neklidné období zvýšeného nacionalismu.

Věříme ve Vaše porozumění,
za Chartu 77

Alena Hromádková Helena Klímová Hana Ponická
(předáno na velvyslanectví, USA v březnu 1991)

CHARTA 77 / 2 / 91PRAHA,BRATISLAVA,6.5.1991

President republiky Václav Havel
Ministr zahraničních věcí Jiří Dienstbier
Federální shromáždění ČSFR
Česká národní rada
Slovenská národní rada

Vážený pane presidente, vážení naši představitelé,

velmi nás trápí zpráva o tom, že přes sto našich tanků má být prodáno do Sýrie a Íránu. Předpokládáme, že to má být jeden z kroků k vyřešení obtíží bývalých výrobců, lidí, kterým hrozí nezaměstnanost a jejichž svízelná situace snadno může být zneužita.

Avšak tanky přece nejsou zbožím jako kterékoli jiné zboží, tanky jsou určeny k zabíjení. Pokud bychom je skutečně prodali do oblasti Středního východu, ohrozili bychom křehkou rovnováhu a mír s oběťmi získávaný, ohrozili bychom životy lidí - a znehodnocovali bychom důvěru, kterou si naše země díky nedávnému vývoji v zahraničí získala.

O závažnosti našeho zamýšleného kroku svědčí i to, že se k němu spontánně vyslovují Spojené státy, a to ve snaze nás od něho odvrátit. Stavíme se tak vedle nerespektovaných států, do jejichž rozhodování je možno veřejně zasáhnout.

Prosíme Vás, naše představitele, aby při jakékoli manipulaci s jakýmikoli zbraněmi byly pro Vás první a rozhodující argumenty etické. Nechceme řešit naši obtížnou situaci na úkor životů lidí v jiných zemích.

Je nám zřejmé, že ani v našich potížích domácích nejde jen o stránku hmotnou (o hrozící nezaměstnanost), ale že i zde by stránka obecně lidská měla být vyzdvižena. Jde o to, že to žádoucí rozhodnutí, totiž zrušení vývozu zbraní, které obnovuje čest celé naší země, přece nemůže nést na sobě jako břemeno pouze určitá skupina lidí, nedávní bezprostřední a přímí výrobci. Postihl by je vlastně jakýsi trest za amorálnost minulého systému, na němž jsme se bohužel podíleli všichni jako občané.

Z tohoto důvodu a pro opravdovou starost o osudy ohrožených se přimlouváme, aby se situace těchto lidí stala zájmem celé společnosti v tom smyslu, abychom společně hledali takovou pomoc, která by znamenala obecný morální zisk.

Udržujme se těmi idejemi, kterými jsme nedávno znovu vznikli.

Mluvčí Charty 77 pro rok 1991

Alena Hromádková Helena Klímová Hana Ponická

za správnost: Helena Klímová
Nad lesem 8, 147 00 Praha 4

HNUTÍ DEMOKRATICKÉ RUSKO, MOSKVA

Charta 77 / 3 / 91Praha,Bratislava,23.5.1991

S potěšením jsme zaznamenali zprávu, že jste svůj veřejný programový dokument nazvali „Charta 91", vědomě tak navazujíce na tradici naší občanské iniciativy.
Obě Charty vznikly nejen v různé době, ale také za různých společenských podmínek a s jiným zaměřením. Svou
obranu lidských práv zahájila Charta 77 v situaci, kdy musela bez jakýchkoli pochyb počítat s tvrdou perzekucí tehdejšího totalitního státu, a to po celých prvních třináct let své existence. Nikdy jsme neusilovali o účast na moci a ve vztahu k politické praxi hájíme přednost etiky před politikou. Mezi naše další stěžejní zásady, formulované zakladateli našeho hnutí, patří absence násilí a také odmítání jakékoli odplaty u vědomí, že každá křivda rodí křivdy nové. V neposlední řadě patří k našim zásadám také tolerance vůči demokratickým názorům všech ideových odstínů. K tomu nás nevedou jen morální principy, ale i praktický poznatek, že společné úsilí o demokratickou přeměnu společnosti nutně toleranci a opuštění všech ideologických hledisek vyžaduje. Při tomto budování demokratického právního státu základním naším východiskem je obhajoba lidských a občanských práv.

Zdravíme Vaše hnutí a přejeme Chartě 91 plné porozumění u veřejnosti. Chtěli bychom Vám být nápomocni, alespoň tím, že v naší veřejnosti budeme stále zdůrazňovat souvislosti a případně i odlišnosti našeho a Vašeho hnutí. Jsme si dobře vědomi, že to byly také ruské demokratické síly, kdo přispěl k zásadní a přitom nenásilné přeměně naší společnosti v listopadu 1989.

Pokud budete pokládat za účelné, abychom se lépe navzájem poznali, rádi se s Vámi setkáme na místě a v době, které zvolíte.

Se srdečným pozdravem,

Alena Hromádková Helena Klímová Hana Ponická
(všechny mluvčí Charty 77 pro rok 1991)

Jiří Vančura, (mluvčí Charty 77 pro rok 1990)

VYJÁDŘENÍ CHARTY 77 K OSUDU OBČANSKÉHO DENÍKU.

Charta 77 / 4 / 91Praha,Bratislava, 23.5.199

1)Charta 77 se neúčastnila a neúčastňuje rozhodování, spojeného s převedením vydavatelských práv Občanského deníku z OF na Nadaci Charty 77. Nejedná se tedy o deník Charty 77.

2) Jediné tiskoviny, za něž Charta 77 ručí a bere zodpovědnost, jsou dokumenty Charty 77.

3) Skutečnost, že jméno Charty 77, byť jako součást titulu Nadace, bylo uvedeno v tiráži převedeného listu, nemá s Chartou 77 nic společného.

Alena Hromádková Helena Klímová Hana Ponická
mluvčí Charty 77 mluvčí Charty 77 mluvčí Charty 77

za správnost: Helena Klímová, Nad lesem 8, Praha 4, 147 00

CHARTA 77 / 5 / 91 BRATISLAVA, PRAHA, 3.ČERVNA 1991

Naši spoluobčané,

v nynějším zhuštěném čase rozhodujeme o příští podobě naší vlasti - na celé další gen-

Pro mnoho lidí v moderních vyspělých zemích těžkým osudem je pocit bezdomoví. Naproti tomu mnoho lidí u nás cítí vzájemné spolunáležení: patříme k sobě, tvoříme spolu domov, společnou vlast. Náš spor je i sporem o podobu domova.

To je ta nejhlavnější věc, o kterou teď nám všem společně jde: v nových podmínkách nově vytvořit domov čistý a vlídný a dobře o něj pečovat. Je to v našich silách.

Alena Hromádková, mluvčí Charty 77 | Helena Klímová, mluvčí Charty 77 | Hana Ponická, mluvčí Charty 77

Dopisy do zahraničí

HNUTÍ DEMOKRATICKÉ RUSKO, MOSKVA

Charta 77 / 3 / 91Praha,Bratislava,23.5.1991

S potěšením jsme zaznamenali zprávu, že jste svůj veřejný programový dokument nazvali „Charta 91", vědomě tak navazujíce na tradici naší občanské iniciativy.

Obě Charty vznikly nejen v různé době, ale také za různých společenských podmínek a s jiným zaměřením. Svou obranu lidských práv zahájila Charta 77 v situaci, kdy musela bez jakýchkoli pochyb počítat s tvrdou perzekucí tehdejšího totalitního státu, a to po celých prvních třináct let své existence. Nikdy jsme neusilovali o účast na moci a ve vztahu k politické praxi hájíme přednost etiky před politikou. Mezi naše další stěžejní zásady, formulované zakladateli našeho hnutí, patří absence násilí a také odmítání jakékoli odplaty u vědomí, že každá křivda rodí křivdy nové. V neposlední řadě patří k našim zásadám také tolerance vůči demokratickým názorům všech ideových odstínů. K tomu nás nevedou jen morální principy, ale i praktický poznatek, že společné úsilí o demokratickou přeměnu společnosti nutně toleranci a opuštění všech ideologických hledisek vyžaduje. Při tomto budování demokratického právního státu základním naším východiskem je obhajoba lidských a občanských práv.

Zdravíme Vaše hnutí a přejeme Chartě 91 plné porozumění u veřejnosti. Chtěli bychom Vám být nápomocni, alespoň tím, že v naší veřejnosti budeme stále zdůrazňovat souvislosti a případně i odlišnosti našeho a Vašeho hnutí. Jsme si dobře vědomi, že to byly také ruské demokratické síly, kdo přispěl k zásadní a přitom nenásilné přeměně naší společnosti v listopadu 1989.

Pokud budete pokládat za účelné, abychom se lépe navzájem poznali, rádi se s Vámi setkáme na místě a v době, které zvolíte.

Se srdečným pozdravem,

Alena Hromádková Helena Klímová Hana Ponická
(všechny mluvčí Charty 77 pro rok 1991)

Jiří Vančura, (mluvčí Charty 77 pro rok 1990)

Index

Milí přátelé 3

Podstatný výtah z úvodního slova na shormáždění signatářů Charty 77 9. února 1991 v Praze 4

Čeho je třeba 8

Informace o Libri Prohibiti a pozvání k návštěvě 9

Z dopisů signatářů 10
I. Úvahy o existenci Charty 77 11
Charta ztratila smysl své existence 11
Je Charta schopna regenerace a udržení svého vysokého kreditu? 12
Charta - poslední instance 13
Charta má rozsvítit zelenou všemu positivnímu ve společnosti 13
Existence Charty je nutná 13
Charta jako garant života v lásce a pravdě proti konzumnímu způsobu života 14
Více informovanosti, kontaktů a péče o kulturu 14
Charta nezávislý strážce vyšších principů 14
Třeba dát spravedlnosti zadost 15

II. Kluby přátel Charty 77, styk s veřejností a různé 16

Charta poté (Jihočeská Pravda, 7.5.1991) 17
O smyslu rozhovoru 18
Komu kluby? 19
Jaký statut klubům? 20

Výbor z dokumentů 1990-1991 20
Boj občanů Rumunska proti šílenství totality 20
O sterilizaci romských žen 21
Prohlášení Charty 77 k událostem 25. února 1948 23
Projev solidarity kurdskému národnímu hnutí 24
Pro svobodný rozvoj Litvy 25
Slovo ke spoluobčanům II. 25
Věříme v občanský rozum 28
Svobodná Evropa 28
Sto našich tanků 29
Vyjádření Charty 77 k osudu Občanského deníku 30
Naši spoluobčané 31

Dopisy do zahraničí
Dopis Hnutí demokratické Rusko 31